Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ★ ШИНАРА, 6 ДЕКАБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 145 (7648). ★ Мах 3 кеп.

Советски Социалистически Республикай Союза

ЗАКОН

СССР Конституце (Керттерча Закона) хувцамехи тIатохарехи

Социалистически демократи, халкъа самоуправлени дегIайоалаяр, халкъа депутатий Советий а правосуде органий а хоржамий система, структура, болх эргабаькхха тоабар духьа Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето соцам бу:

I. СССР Конституцена юкъе дахийта е хувцамаш тIатохараши:

1. Корта 12 укх редакцегIа дIаязбе:

«Корта 12

ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙ БАЛХА СИСТЕМЕИ ПРИНЦИПАШИ

Статья 89. Халкъа депутатий Советаша — СССР халкъа депутатий Съездои Лакхехьарча Советои, союзнии автономнии республикай халкъа депутатий съездашеи Лакхехьарча Советашеи, халкъа депутатий моттигашкарча Советаша — краяй, областий, автономни областий, автономни округий, районни, городской, горodашкарча районни, посeлкови, юртий — вIашагIйолл паччахьалкхен Iаьдала представительни органий цаI йола система.

Статья 90. Халкъа депутатий Советий полномочей ха — пхи шу.

Халкъа депутатий Советашка хоржамаш де оттаду паччахьалкхен Iаьдала йоагI йоагIача органий полномочей ха чакхъяла биъ беттал кIезигагIа йоацаш ха йисалехьа.

Статья 91. Общесоюзни, республикански, моттигера лоархIам бола лоархIаме дешаш къестаду халкъа депутатий съездий заседанешка, Лакхехьарча Советий а халкъа депутатий моттигашкарча Советий а сессешка е референдумаш яра оттаду.

Халкъа депутатий съездаша хорж Лакхехьара Советаши Лакхехьарча Советий Председателаши. Халкъа депутатий моттигашкарча Советаша хорж Советий председателаш, Лакхехьара Советаши халкъа депутатий моттигашкара Советаши, городской (районни подчинене городской) поселкови юртийн ярашкара дIаиккхараш, шоай президиумаш йолаш хул.

Халкъа дупетутатий Советаша вIашагIйохк массазара комиссеш, вIашагIйохк исполнительнии распорядительнии, хIаьта иштта кхыйола шоашта подотчетни йола органаш.

Халкъа депутатий Советаша хоржаш е балхашка хьожабаь гIулакхаш тIара нах шоай гIулакха тIа хила йиш яц вIаштта шин ханал дукхагIа.

МоллагIвола гIулакха тIара саг ханал хьалха гIулакха тIара мукъавалийта йиш я, нагахьа санна цо шийн служебни декхараш доаггIача тайпара кхоачаш ца дой.

Статья 92. Халкъа депутатий Советаша вIашагIйохк паччахьалкхен тIахьожам къахьегамхоша предприятешка, учрежденешка организацешка лоаттабеча общественни тIахьожамца цхьана тарбеш йола халкъа тIахьожама органаш.

Халкъа тIахьожама органаш хьож законодательства дIадехараш, паччахьалкхен программаши декхараши мицта кхоачашду; къовсам лоаттабу паччахьалкхен дисциплина телхаярца, местничество, гIулакх ведомственни наькъагIа леладар гучадувлийтарца, боахам доал доацаш лелабарца, хIаман кхом боацаш хиларца, волокитацеи бюрократизмацеи; кхыча тIахьожама органий балха координаци ю; паччахьалкхен аппарата структурен болхи эргабаькхха тоабара гIо ду.

Статья 93. Халкъа депутатий Советаша юкъарчал доацаш а шоаш вIашагIъеххкача органашка гIолла а кулгалду паччахьалкхен, боахама, социально-культурни гIирсаш хьалдара дерригача доакъошта, решенеш тIаийю, уж кхоачашъелга Iалашду, решенеш чакхъяхара тIехьа тIахьожам лоаттабу.

Статья 94. Халкъа депутатий Советий болх вIаштIехьбоаккх коллективни, паргIатта, дешаш корта болаш дувцара а къестадара а, гласноста, исполнительнии распорядительнии органаша, Советаша вIашагIъеххкача кхыча органаша царна шоаштеи бахача нахаи хьалхашка хан-ханахьа отчеташ яра, цар балха дакъа лацара гражданаш шерра юкъеозара кIийлен тIа.

Халкъа депутатий Советашеи цар вIашагIъеххкача органашеи теркалду общественна хетар, гражданашка дувцийта увттаду паччахьалкхен юкъара а моттигера а лоархIам бола лоархIаме дешаш, гражданашка хан-ханахьа хоам бу шоай балхахи тIаийеча решенеехи».

2. Корта 13 укх редакцегIа дIаязбе:

«Корта 13

ХОРЖАМИЙ СИСТЕМА

Статья 95. Халкъа депутаташ хорж цхьа мандат е дукха мандаташ йолча хоржамий округашка гIолла массане дакъа лацара, цхьатаррарчеи духхьаларчеи харжара бокъон ларда тIа, къайлагIа кхаж а тоссаш.

ССР Союза, союзнии автономнии республикай законаша оттадаьча боараметIа. общественни организацей викалал вIаштIехьдаккхар духьа СССР халкъа депутатех, союзнии автономнии республикай халкъа депутатех кхоалагIа дакъа хорж общественни организацешкара — Советски Союза Коммунистически партегара, профессиональни союзашкара, кооперативни организацешкара, Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союзагара, кхалнаьха, тIемеи къахьегамеи ветераний, Iилман болхлой, творчески союзий объединенешкара, законагIа оттаьча порядкагIа вIашагIъеххка а общесоюзни е республикански органаш йолча кхыча общественни организацешкара. Общественни организацешкара халкъа депутаташ хорж цар съездашка, конференцешка е цар общесоюзни е республикански органий пленумашка.

Статья 96. Хоржамий округашкара халкъа депутаташ харжар массане юкъара да: харжа бокъо я 18 шу даьннача СССР гражданий. Общественни организацешкара депутаташ харжа бокъо я цар съездий, конференцей берригача делегатий е цар общесоюзни е республикански органий пленумашка дакъа лоацарий.

Халкъа депутаталла харжа йиш я 18 шу даьнна СССР гражданин, хIаьта СССР халкъа депутаталла — 21 шу даьннар.

СССР гражданин цхьан ханна халкъа депутатий шиннел дукхагIча Совете депутат хила йиш яц.

СССР Министрий Совета, союзни а автономни а республикай Министрий Советий, халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитетий состава чубоагIаш бола нах, цу органий председателашкара, дIаиккхача, ведомствай, моттигашкарча Советий исполнительни комитетий отделийи управленейи кулгалхой, судахой, паччахьалкхен арбитраш уж балха хьожабеча е хоржача Советий депутаташ хила йиш яц.

Хоржамашта юкъе дакъа лацац психически лазар долаш, судо дееспособни боацаш лаьрхIача гражданаша, лийца чубоахкача, хIаьта иштта суда решенегIа низагIа дарба деча моттигашка дIахьожабаьча наха.

Статья 97. Хоржамий округашкара халкъа депутаташ харжар цхьатарра бокъо йолаш да: харжархочо хIара хоржамий округе гIолла цкъа тосс кхаж; харжархоша хоржамашка дакъа лоац цхьатарра бокъонаш йолаш.

Общественни организацегара халкъа депутаташ хоржаш цун съезда, конференце хIара делегата е пленуме дакъа лоацачо цкъа тосс кхаж, уж берригаш цхьатарра бокъонаш йолаш хоржамашка дакъа лоацаш а ба.

Статья 98. Хоржамий округашкара халкъа депутаташ харжар духхьалара да: халкъа депутаташ гражданаша юкъарчал доацаш хорж.

Общественни организацешкара халкъа депутаташ цар съездий, конференцей делегаташа е цар общесоюзни е республикански органий пленумашка дакъа лоацараша юкъарчал доацаш хорж.

Статья 99. Халкъа депутаташ хоржаш кхаж къайлагIа тосс: хоржархой лоIама тIахьожам лоаттабелга хила йиш йолаш дац.

Статья 100. Хоржамий округашка гIолла халкъа депутаталла кандидаташ оттабе бокъо я къахьегама коллективай, общественни организацей, нах бахача моттигашкарча хоржархой собраней, эскара доакъошка эскаре гIулакх деш барций, хIаьта общественни организацешкара халкъа депутаталла кандидаташ оттабе — цар общесоюзни е республикански органий, моттигерча органий, лохерча коллективай, цу организацей члений депутаталла кандидатех йола предложени теркал а еш.

Халкъа депутаталла кандидатий дукхала доазув оттадац. Хоржамашта хьалхарча собране дакъа лоацаш волча хIаране йиш я моллагIа кандидатура, цу даькъе шийн яр а, ювцийта оттае ала.

Хоржамий бюллетенашта мел дукха бале а кандидаташ юкъе бохийт.

Хоржамий округашкара халкъа депутаташ хоржача хана округе гIолла депутаталла оттабаь кандидаташ бувцаран йоаггIаш йолча хоржамий комиссе регистраци яра кандидаташ къоастабарах йола решени тIаэцаран хоржамашта хьалхара окружной собранеш е йиш я.

Халкъа депутатий хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи ювзаенна расходаш паччахьалкхен чотагIа ю.

Статья 101. Халкъа депутатий хоржамаш дара кийчо елга гуччахьа а гласно а чакхдоаккх.

Хоржамаш делга Iалашду къахьегама коллективай, общественни организацей, нах бахача моттигашкарча хоржархой собраней, эскара доакъошка гIолларча эскаре гIулакх дерий викалех вIашагIъеххкача хоржамий комиссеша.

СССР гражданашта, къахьегама коллективашта, общественни организацешта гаранти а йолаш таро лу халкъа депутаталла кандидатий политически, гIулакх леладе хара, хIаране шийн оамалаш паргIатта а массе оагIорахьара а ювца, хIаьта иштта бокъо лу кандидата тIехь е духьала собранешка, кепайоазоне, телевидене, радио гIолла агитаци е.

Халкъа депутаташ хоржилга чакхдаккхара порядок ССР Союза, союзнии автономнии республикай законаша белгалъю.

Статья 102. Харжархошеи общественни организацешеи наказаш тел шоай депутаташта.

Халкъа депутатий йоагIйоагIа Советаш хьож наказашка, уж теркалду экономически социальнии дегIаахара планаш кийчъеши бюджет оттаеши, хIаьта иштта кхыча дешаех йола решенеш кийчъеш наказаш кхоачашделга вIаштIехьдоаккх, уж чакхдахара хьакъехьа гражданашка хоам бу».

3. Корта 15 укх редакцегIа дIаязбе:

«Корта 15

СССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ СЪЕЗДИ СССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТИ

Статья 108. СССР паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхера орган я СССР халкъа депутатий Съезд.

СССР халкъа депутатий Съезд бокъо йолаш я ССР Союз кара долча моллагIа долча дешага хьажа а из къоастаде а.

СССР халкъа депутатий Съезда алхха кара да:

1) СССР Конституци тIаэцар, цунна хувцамаш дар;

2) СССР Союза кара долча къаман-паччахьалкхен устройства дешаех решени тIаэцар;

3) СССР Пачччахьалкхен доазув белгалдар; союзни республикашта юкъерча доазоний хьакъехьа хувцамаш чIоагIдар;

4) СССР чурчеи арахьарчеи политика керттера лостамаш белгалдар;

5) СССР экономически социальнои дегIайоалаяра перспективни пачччахьалкхен планаши лоархIамегIа йола общесоюзни программаши чIоагIъяр;

6) СССР Лакхехьара Совет харжар;

7) СССР Лакхехьарча Совета Председатель харжар;

8) СССР Лакхехьарча Совета Председатела хьалхара заместитель харжар;

9) СССР Министрий Совета Председатель чIоагIвар;

10) СССР халкъа тIахьожама Комитета Председатель, СССР Лакхехьарча суда председатель, СССР Генеральни прокурор, СССР Керттера паччахьалкхен арбитр чIоагIвар;

11) СССР конституционни тIахьожама Комитет харжар;

12) СССР Лакхехьарча Совето тIаийца акташ дIаяхар;

13) Дерригача халкъо кхаж тассарах (референдум) ярах йола решенеш тIаэцар.

СССР халкъа депутатий Съездо СССР законаши соцамаши тIаийду, СССР халкъа берригача депутатех дукхатIбараша кхаж а тоссаш.

Статья 109. СССР халкъа депутатий Съезд латт укх тайпарча порядкагIа хоржаш болча 2250 депутатах:

750 депутат — дукхалгакIезигалга диллача цхьатарра харжархой болча территориальни хоржамий округашкара;

750 депутат — къаман-территориальни хоржамий округашкара укх боарамех: 32 депутат хIара союзни республикагара, 11 депутат хIара автономни республикагара, 5 депутат хIара автономни областагара, цхьа депутат хIара автономни округагара;

750 депутат — общесоюзни общественни организацешкара СССР халкъа депутаташ харжарах долча Законо оттабеча боарамагIа.

Статья 110. СССР халкъа депутатий Съезда хьалхара заседани гулъю хоржамаш хинначул тIехьагIа шин беттал тIехьа ца йоаккхаш.

Цо хоржаш йолча Мандатни комиссе представленегIа СССР халкъа депутатий Съездо решени тIаэц депутатий полномочеш могаяра хьакъехьа, хIаьта нагахьа санна хоржамех дола законодательство толхадаь дале — къаьсткъаьста депутаташ харжар харцахьа лархIара хьакъехьа.

СССР халкъа депутатий Съезд гулъю СССР Лакхехьарча Совето.

Съезда аргIанара заседанеш ю шера цкъа. АргIана йоаца заседанеш гулъю СССР Лакхехьарча Совета инициативагIа, СССР Лакхехьарча Совета цхьан палата, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Лакхехьарча Совета Председатела, СССР халкъа депутатех пхелагIча даькъал кIезигагIа боацарий предложенегIа е союзни республика инициативагIа цун пачччахьалкхен Iаьдала лакхерча органга гIолла.

Хоржамаш хинначул тIехьагIа СССР халкъа депутатий Съезда эггара хьалхара заседани дIахьу СССР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржамий комиссе председатела, цул тIехьагIа — СССР Лакхехьарча Совета Председатела е цун заместитела.

Статья 111. СССР Лакхехьара Совет — массахана болх беш йола СССР пачччахьалкхен Iаьдала законодательни, распорядительни, контрольни орган.

СССР Лакхехьара Совет хорж къайлагIа кхаж а тоссаш СССР халкъа депутатех СССР халкъа депутатий Съездо, цунна подотчетни я из.

СССР Лакхехьарча Совета шии палата я: Союза Совети Къамий Совети, цхьатарра составаш а йолаш. СССР Лакхехьарча Совета палаташ цхьатарра бокъонаш йолаш я.

Палаташ хорж СССР халкъа депутатий Съезде, берригача депутаташа кхаж а тоссаш. Союза Совет хорж территориальни хоржамий округашкара болча СССР халкъа депутатехи, общественни организацешкара болча СССР халкъа депутатехи, союзни республике е регионе харжархой мелб теркал а деш. Къамий Совет хорж къаман - территроиальни хоржамий округашкарча СССР халкъа депутатехи общественни организацешкарча СССР халкъа депутатехи, укх боарамех: 11 депутат хIара союзни республикагара, 4 депутат хIара автономни республикагара, 2 депутат хIара автономни областагара, цхьа депутат хIара автономни округагара.

СССР халкъа депутатий Съездо хIара шера Союза Советеи Къамий Советеи состав пхелагIа дакъа эргайоах.

СССР Лакхехьарча Совета хIара палата хорж палата Председатели цун шин заместители. Союза Советеи Къамий Советеи Председателаша кулгалду йоагI - йоагIача палатай заседанешта, цар чурча распорядкана доал а ду.

Палаташ цхьана ю заседанеш СССР Лакхехьарча Совета Председатела, цун заместитела, е аргI - аргIагIа Союза Советеи Къаман Советеи председателаша ю.

Статья 112. СССР Лакхехьара Совет хIара шера СССР Лакхехьарча Совета Президиумо гулъю аргIанарча — бIаьстани гуйрани — массаза яхар санна, хIара яр кхаь-биъ бетта йIаьха йолча сессешка.

АргIана йоаца сессеш гулъю СССР Лакхехьарча Совета Президиумо шийн инициативагIа е СССР Лакхехьарча Совета Председатела, союзни республика цун пачччахьалкхен Iаьдала лакхерча органга гIолла е цхьан моллагIча палата кхоалагIча даькъал кIезигагIа боацача депутатий предложенегIа.

СССР Лакхехьарча Совета сесси латт палатай къаьста еча а цхьана еча а заседанеех, хIаьта иштта царна юкъерча хана еча СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссейи комитетийн заседанеех а. Сесси хьа а елл, дIа а къовл палатай къаьст - къаьстача е цхьана еча заседанешка.

СССР халкъа депутатий съезда полномочеш чакхъяьнначул тIехьагIа СССР Лакхехьарча Совето шийн полномочеш лелаю керда харжача СССР халкъа депутатий съездо СССР Лакхехьарча Совета керда состав вIашагIйоллалца.

Статья 113. СССР Лакхехьарча Совето:

1) СССР халкъа депуташ хоржалга оттаду, СССР хьалкъа депутаташ харжара йола Центральни хоржамий комиссе состав чIоагIъю;

2) СССР Министрий Совета Председатель хьожаву, цун представленегIа чIоагIъю СССР Министрий Совета состав, цунна хувцамаш юкъехьу; СССР Министрий Совета предложенегIа вIашагI а ехк, дIа а йоах СССР министерстваши СССР пачччахьалкхен комитеташи:

3) СССР оборона Совет вIашагI а йолл цун состав чIоагI а ю; СССР герзашцарча Низий лакхера командовани хьежа а ю, хувца а хувц;

4) хорж СССР халкъа тIахьожама Комитет, СССР Лакхехьара суд, балха тIа хьожаву СССР Генеральни прокурор, СССР Керттера пачччахьалкхен арбитр; чIоагIъю СССР Прокуратура коллеги а СССР Пачччахьалкхен арбитража коллеги а;

5) хан-ханахьа ладувгI ше вIашагIъеххкаш е хоржаш йолча органий, хIаьта иштта ше балха тIа хьежабеча гIулакха тIарча наьха отчеташка;

(Иистедоалар 2-ча оагIо тIа).

КПСС ЦК хинна вIашагIкхетар

1 декабре КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. С. Горбачев КПСС ЦК вIашагIкхийттар СССР Лакхехьарча Совета депутаташца, Азербайджански ССР-еи Армянски ССР-еи викалашца. Цига дакъа лаьцар новкъостaша Н. И. Рыжкова, Н. Н. Слюнькова, В. М. Чебрикова, А. Н. Яковлева, А. И. Лукьянова, Г. П. Разумовске.

Гуччахьа дагабоалаш дийцар регионера хьал тоадара цхьадола дешаш, кхохкам лохбареи дIабаккхареи, цу союзни республикашка вIаши бола тешам.дисциплинеи порядоки чIоагIъяра де дезараш. Белгалдаькхар, къамашта юкъерча довнаша, цу кIийлен тIа еча забастовкаша, общества духьаларча гIулакхаша экономикана цIенхаштта зе деш хилар, мехка хулаш йолча хIама кердадаккхара демократически процессашта объективно духьала уж хилар.

ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш хиннараша тIахьийхар шинна а республика берригa кхетама низ вIашагIтохара, къаман хьакъехьа довнаш леладеи моастагIал доллеи гIертараштa меттахьа хIама тохилга вIаштIехьдаккхара, регионера хьал тоадара хьакъехьа хьем боацаш айхха дола балха бувзамаш оттадара.

ВIашагIкхийттача къамаьлаш дир Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретара А. - Р. Х. Везирова. Армене Компарте ЦК хьалхарча секретара С. Г. Арутюняна, СССР халкъа артиста композитора А. Д. Меликова, «Каспморнефть» объединене генеральни директора К. А. Абасова, Канакертски алюминеви завода керттерча технолога Л. А. Симоняна, Каджарански цIаста - малибденови комбината бригадира П. М. Давтяна, НКАО Мардакертски района XXII партъезда цIерагIча совхоза директора С. В. Мамунца, кхыча депутаташа.

ВIашагIкхийттар а ш т а хьалхашка къамаьл дир М. С. Горбачева.

ВIашагIкхетарах йола отчет кепайоазон тIа арайоаккхаргья.

(ТАСС).

М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатра болхлошта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Республика искусство дегIайоалаеча толамаш дахарахи общественни вахара юкъе хьинаре дакъалацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатра болхлошта:

Башлакова Татьяна Геннадьевна — М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатра актрисана.

Киселев Алексей Викторовича — М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатра бутафора-декоратора.

Колосовский Евгений Кузьмича — М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатра актера.

Коровина Лидия Наумовнана — М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатра кадрай отдела инспектора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 24 ноябрь.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Халкъа боахаме, Iилма, культура, халкъа образоване, унахцIено лораяра даькъе, пачччахьалкхен учрежденешкеи общественни организацешкен дукхача шерашка цIена къахьегарах Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа 1988 шера 28 ноябрерча УказагIа республика болхлой, гIулакхерча наьха йоккхача группана еннай «Ветеран труда» яха медаль, цу даькъе районашка гIолла: Грозненски — 58, Гудермесски — 13, Малгобекски — 19, Надтеречни — 29, Ножай-Юртовски — 15, Урус - Мартановски — 7, Шелковской — 13, Октябрьски — 32, Ленински — 136, Старопромысловски — 185.

* * *

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа 1988 шера 28 ноябрерча УказагIа дукха бераш долча ноаноштa «Материнская слава» яха орденаши «Медаль материнства» яха медалаши еннай, цу даькъе районашка гIолла; Ачхой - Мартановски — 62, Грозненски — 16, Назрановски — 98, Наурски — 7, Ножай - Юртовски — 40, Урус - Мартановски — 48, Шалински — 31, Шелковской — 16, Ленински — 14.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

«Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни завода коллектив дикача хьокхамашца накъайода хьатIадоагIача XII пятилетка диълагIча шера. Шийна хьалхашка латта декхараш тIехкхоачашду цо.

Къаьстта бокхха лоархIам болаш да поставкаш яра план кхоачашъяр. Цох тийша да предприяте сий. Цу даькъе завода болхлой юхь кIай йолаш ба, хIана аьлча поставкай итт бетта план бIаь процент кхоачашъяьй цар.

Цу юкъа, план 1200 эзар сом долаш, цар арахийцай 1300 эзар сома маьха продукци, из маьхал а яьккхай. Теркам тIабахийтаб халкъа эша товараш хьадара а. Уж хьадаьд 105 эзар сома маьха.

— ДукхагIча даькъе оаха хьеараш берий ловзараши аккумуляторашта зарядка ю устройстваши я, — аьлар завода планово - экономически отдела начальника Басова Надежда Павловнас. — Ховш ма хиллара, наха чIоагIа хоатташ товараш да уж. Цу хьакъехьара шера план кхоачашъяра гарга я тха коллектив.

Соахка укх хана хиннача унца нийсдича къахьегама овсарле 111,7 процент лакхъяьй укхаза. Цунца цхьана тIехкхоачашъяьй цIена пайда баккхара план а.

Завода участкаштеи къахьегамхоштеи юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я М. Чибиев, А. Алехин, Г. Егорова керте латта штамповщиктий, токарий, радиоаппаратура регулировщиктий бригадаш. Дикка тIехкхоачашдаьд цар шоаша тIаийца декхараш. Долче, шоай деша дайба-кх уж.

Деша дай бац

Укх тIеххьарча шерашка цахаддаш тIехьаюсаш хьайоагIача республика промышленни предприятешта юкъе тешшаме моттиг дIалаьцай производственни мебельно - дахчан хIамаш хьаеча объединене коллективо.

— ЛоархIадаьдац тхо поставкаш яра итт бетта планах, — йоах цу предприяте экономиста Э. Мучника. — Из 97,5 процент мара яьяц. Август чакхбоалаш кхы а лохагIа бар из хьокхам — 96,3 процент.

Цунга хьежжа да цIена пайда баккхар а. Цу хьакъехьара план 97 процент гаргга мара яьяц объединене коллективо. Шу чакхдоалаш цу боарам тIа из юсе а тамаш я.

— Укх ноябра план кхоачашъяьй оаха, — йоах объединене кулгалхоша. — Масала лийрхIар 3082 эзар сом долаш, арахийцар 3207 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци, халкъа эша товараш хьадечара декхар 101 процент кхоачашдаьд.

Ховш ма хиллара, шу 12 беттах латт. ХIаьта цун заданеш цахаддаш овсаре къахьийгача мара кхоачашхилац. Из дицденнад-те объединене кулгалхошта?

Кхы а да ала дезаш, жIале багара тIехк йоаккхаш мо хала да укхазарча кулгалхошкеи специалисташкеи бокъонца объединене этта хьал хьадувцийта. Цхьацца бахьанаш а доахаш, шоай хьокхамаш лечкъаде Iемаб уж.

Советски Социалистически Республикай Союза Закон

СССР КОНСТИТУЦЕ (КЕРТТЕРЧА ЗАКОНА) ХУВЦАМЕХИ ТIАТОХАРЕХИ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

6) Iалашду СССР ерригача территоре тIа цаI йола законодательни регулировани елга, оттаю ССР Союза а союзни республикай а законодательства кIийленаш;

7) чакхдоаккх доалахьен, халкъа боахаман социально-культурни гIирсаш хьалдарaи доал делга вIаштIехьдаккхара, бюджетно - финансови системана, къахьегамах доагIар дIададарен маьхаш оттадарен, налогообложене, гонахьара хьал лорадарен Iалама рузкъах пайда эцарен, гражданий конституционни бокъонаш, паргIатонаш, декхараш, кхоачашдара, порядка, кхыдолча, ССР Союза карадолча гIулакхашта законодательни регулировани елга;

8) СССР законаш доашх;

9) паччахьалкхен Iаьдален доалдарен республикански а моттигашкарча а органий балха юкъара хьисапаш оттаду, общественни организацей правови статуса кIийленаш белгалйоах;

10) СССР халкъа депутатий Съезде чIоагIъяйта увттаю СССР экономически социальни дегIайоалаяра перспективни паччахьалкхен планий перспективни проекташи лоархIамегIа йола общесоюзни программаши; чIоагIъю СССР экономически социальни дегIайоалаяра паччахьалкхен планаш, СССР Паччахьалкхен бюджет; кхоачашду плани бюджети кхоачашъяра тIахьожам лоаттабелга: уж кхоачашъярах йола отчеташ чIоагIъю; нагахьа санна эшаш хилча плана а бюджета а хувцамаш юкъехьу;

11) ратификаци а денонсаци а ю СССР дунен халкъашта юкъерча договорашта;

12) тIахьожам лоаттабу кхыча мехкашкарча паччахьалкхенашта паччахьалкхен займаш телара, экономически а кхыдола а гIо дара, хIаьта иштта кхыча мехкашкар источникашкара паччахьалкхен займаши кредиташи эцара йолча соглашенешта;

13) белгалъю оборонаи паччахьалкхен кхерамзле Iалашъяреи даькъера керттера мероприятеш; дIакхайкаю юкъара е частични мобилизаци; дIакхайкаду тIема хьал нагахьа санна СССР-ца тIом хьоабнча е нагахьа санна агрессорах вIаши лорадалара тIайнйца дунен халкъашта юкъера договорни декхараш кхоачашданза даргдоацаш хилча;

14) решени тIаэц машари кхерамзлеи лоаттаяра дола дунен халкъашта юкъера договорни декхараш кхоачашданза даргдоацаш хилча СССР Герзашцарча Низий контингентах пайда эцара хьакъехьа;

15) воински званеш, дипломатически рангаш, кхыйола специальни званеш увттаю;

16) СССР орденаши медалаши чIоагIъю; СССР сийлен званеш увттаю;

17) амнистех йола общесоюзни акташ арайоах;

18) бокъо я СССР Лакхехьарча Совета Президиума указаши соцамаши, СССР Лакхехьарча Совета Председателa распоряженеш, СССР Министрий Совета соцамаши распоряженеши дIаяха;

19) дIадоах союзни республикай Министрий Совета соцамаши распоряженеши, нагахьа санна СССР Конституцеген СССР законашкеи хьежжа уж деце;

20) къестаду ССР Союза карадола кхыдоа дешаш, духхьал СССР халкъа депутатий Съезда карадарашкара дIаиккхача.

СССР Лакхехьарча Совето тIайнйду СССР законаши соцамаши.

СССР Лакхехьарча Совето тIайнйца законаши соцамаши СССР халкъа депутатий Съездо тIайнйцача законаштеи кхыйолча акташтеи духьала хила йиш яц.

Статья 114. СССР халкъа депутатий Съезден СССР Лакхехьарча Советен законодательни инициатива бокъо я СССР халкъа депутаташка, Союза Советага, Къамий Советага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Лакхехьарча Совета Председателга, СССР конституционни тIахьожам бара Комитетага, СССР Министрий Советага, союзни республикашка, цар паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органашка гIолла, СССР Лакхехьарча Совета комитеташка, цун палатай массазарча комиссешка, СССР халкъа тIахьожама Комитетага, СССР Лакхехьарча судага, СССР Генеральни прокурорага, СССР Керттерча паччахьалкхен арбитрага.

Законодательни инициатива бокъо йолаш я иштта общественни организацеш, цар общесоюзни органашка гIолла, СССР Iилмай Академи.

Статья 115. СССР Лакхехьарча Совете дувцийта оттадаьча законий проекташ ювц палаташа цар къаьстъаьста е цхьана яьча заседанешка.

СССР Закон тIайнйцарг лоархI, нагахьа санна хIара палате цунна тIехьа палатадукхагIболча членаша кхаж тессабале.

Законий проекташи паччахьалкхен вахара эггара лоархIамегIа дола кхыдола дешаши цун инициативагIа е союзни республика паччахьалкхен Iаьдала цун эггара лакхерча органа гIолла тIайнйцача СССР Лакхехьарча Совета решенегIа дерригача халкъага дувцийта оттаде йиш я.

Статья 116. СССР Лакхехьарча Совета хIара палата бокъо йолаш я СССР Лакхехьарча Совета карадола моллагIа дешаш дувца.

Союза Совете эггара хьалха дувца доагIа берригача мехка юкъара лоархIам бола социально - экономически дегIаахарей паччахьалкхен гIирсаш хьалдарей; СССР гражданий бокъоний, паргIатоний, декхарий; СССР арахьарча политика: СССР оборонаи паччахьалкхен кхерамзлеи дешаш.

Къамий Советe эггара хьалха дувца доагIа къамаш цхьатарра бокъонаш йолаш хилар, дуккха къамаш дахача Советски паччахьалкхен юкъарча хьаштащцен эшаращцен вIашкадоагIаш дола къамий, халкъий, къамий группай хьашташ Iалашдара; къамашта юкъерча гIулакхашта регулировани СССР законодательство эргадаьккха тоадара дешаша.

Шийн компетенце дешаех бола соцам тIаэц хIара палато.

Палатех цхьанне тIайнйца соцам шоллагIча палате дIачулу, хIаьта цо могабаьчул тIехьагIа СССР Лакхехьарча Совета соцам а хиле дIаотт из.

Статья 117. Нагахьа санна Союза Советан Къамий Советан юкъе цхьа барт боацаш нийслой дош къостаде дIалу паритетни хьисапе палаташа вIашагIйоллача согласительни комиссега, цул тIехьагIа дош шозлагIа дувц Союза Советон Къамий Советон цхьана яьча заседане. Нагахьа санна тIаккха а барта ца боагIе, дош тIехьадоаккх СССР халкъа депутатий Съезде дувцаргдолаш.

Статья 118. СССР Лакхехьарча Совета Президиум СССР Лакхехьарча Совета подотчетни йола, СССР халкъа депутатий Съезда а СССР Лакхехьарча Совета а болх вIаштIехьбоаккхилга Iалашдеш СССР Конституце тIеп СССР законаш тIеп белгалдаьча доазонашка хьежжа кхыйола полномочеш кхоачашъеш йола орган я.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума состава чубоагIа должностегIа: СССР Лакхехьарча Совета Председатель, СССР Лакхехьарча Совета Председателa хьалхара заместитель, СССР Лакхехьарча Совета Председателa пхийтта заместитель — союзни республикай Лакхехьарча Советий председателаш, Союза Советеи Къамий Советеи председателаш, СССР халкъа тIахьожама Комитета председатель, СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссей а комитетий а председателаш.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума керте латт СССР Лакхехьарча Совета Председатель.

Статья 119. СССР Лакхехьарча Совета Президиумо:

1) СССР Лакхехьарча Совета сессеш гулъю;

2) СССР халкъа депутатий Съезда заседанеши СССР Лакхехьарча Совета сессеши кийчъелга вIаштIехьдоаккх;

3) СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссей комитетий балха координаци ю;

4) СССР халкъа депутаташта новкъостал ду цар шоай полномочеш кхоачашъеча, эшаш йолча информаца уж Iалашбу;

5) СССР Конституце яхар кхоачашдара тIехьа тIахьожам лоаттабу, союзни республикай конституцеши законаши СССР Конституцеген СССР законашкеи хьежжа хулга Iалашду;

6) дерригача халкъага кхаж тоссийталга (референдумаш) кийч а ду чакх а доах, хIаьта иштта СССР законий проекташи паччахьалкхен вахара эггара лоархIамегIа дола кхыдола дешаши дерригача халкъага дувцийталга а вIаштIехьдоаккх;

7) лакхера воински званеш, дипломатически рангаш, кхыйола лаьрххIа званеш тел;

8) СССР орденаши медалаши тел, СССР сийлен званеш тел;

9) СССР гражданствалла хьаийбу; къестаду СССР гражданствевра дIавалара, СССР гражданство дIаяккхара, вай ваха бокъо яларах дола дешаш;

10) помиловани ю;

11) кхыча мехкашкарча паччахьалкхенашка а дунен халкъашта юкъерча организацешка а СССР дипломатически викалаш балха дIа а хьежабу юха хьа а боах;

12) СССР Лакхехьарча Совете аккредитованни болча кхыча мехкий паччахьалкхений дипломатически викалашкара верительни отзывни грамоташ хьаийю;

13) СССР Лакхехьарча Совета сессешта юкъерча хана дIакхайкаю юкъара е частични мобилизаци; дIакхайкаду тIема хьал нагахьа санна СССР-ца тIом хьоабаь бале е агрессех вIаши лорабалара дола дунен халкъашта юкъера договорни декхараш кхоачашданза даргдоацаш гIулакх отте;

14) СССР лорайр а цун гражданий кхерамзле Iалашъяр а духьа военни е чрезвычайни хьал дIакхайкаду берригача мехка гIолла, хIаьта иштта къаьстъаьстача моттигашка гIолла а — йоагI-йоагIача союзни республика Лакхехьарча Совета Президиумца пу деша хьакъехьа лаьрххIа дувца а дувцаш; белгала моттигаш нийсъелча. СССР Союзни а союзни республикай а паччахьалкхен органаш кхоачашъеш йола управлене шоай тайпара йола формаш юкъейоале йиш я;

15) Союзни республикай метташка кепадетт СССР законаш СССР халкъа депутатий Съездо, СССР Лакхехьарча Совето, цун палаташа, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Лакхехьарча Совета Председателa тIайнйца кхыйола акташ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо указаш а арахец соцамаш а тIайнйду.

Статья 120. СССР Лакхехьарча Совета Председатель Советски паччахьалкхен эггара лакхера должностной саг а ва а мехка чухьи дунен халкъашта, юкъера гIулакхашта Советски Социалистически Республикай Союза викал а ва.

СССР Лакхехьарча Совета Председатель СССР халкъа депутатий Съездо хорж СССР халкъа депутатех, къайлагIа кхаж а тоссаш, пхе шера лаьрхIа, вIашта шозза мара кхы дукхагIа а ца хоржаш. Из моллагIча хана къайлагIа кхаж а тоссаш, СССР халкъа депутатий Съездо юхаваккха йиш йолаш ва.

СССР Лакхехьарча Совета Председатель подотчетни ва СССР халкъа депутатий Съездаи СССР Лакхехьарча Советаи.

Статья 121. СССР Лакхехьарча Совета Председателa:

1) юкъара кулгалду СССР халкъа депутатий Съезден СССР Лакхехьарча Советен дувца дезаш дола дешаш кийчдеча; СССР законашта, СССР халкъа депутатий Съездо, СССР Лакхехьарча Советон СССР Лакхехьарча Совета Президиумон тIайнйцача кхыйолча акташтен кIал кулг язду;

2) СССР халкъа депутатий Съездеи СССР Лакхехьарча Советеи ювцийта докладаш увттаю мехка хьалах, СССР чурча а арахьарча а политика лоархIаме долча дешаех, СССР обороноспособности кхерамзлеи Iалашъярах;

3) СССР халкъа депутатий съезде оттаю СССР Лакхехьарча Совета Председателa хьалхара заместитель харжара йола кандидатура, хIаьта иштта СССР конституционни надзора Комитета персональни составах йола предложенеш а;

4) СССР Лакхехьарча Совете оттаю СССР Министрий Совета Председателa, СССР халкъа тIахьожама Комитета председателa, СССР Лакхехьарча суда председателa, СССР Генеральни прокурора, СССР Керттерча паччахьалкхен арбитра гIулакхаш тIа хьожаберий кандидатураш, хIаьта цул тIехьагIа уж должностной нах СССР халкъа депутатий Съезде чIоагIбайта а оттабу;

5) СССР Оборона Совета керте латт;

6) переговораш ю, СССР дунен халкъашта юкъерча договоршта кулг язду.

СССР Лакхехьарча Совета Председателa распоряженеш ю.

СССР Лакхехьарча Совета Председателa хьалхарча заместителен СССР Лакхехьарча Совета Председателa заместителашен СССР Лакхехьарча Совета Председателa тIадиллаpaгIа кхоачашъю цун цхьайола функцеш, хIаьта из воацача хана е шийн декхараш кхоачашде цунна ца могача хана Председателa метта а хул.

Статья 122. Союза Советон Къамий Советон СССР Лакхехьарча Совета членех, кхыча СССР халкъа депутатех хорж законопроектни болх бара, СССР Лакхехьарча Совета кара дола дешаш хьалхагIе а дувцаран кийчдаран йола, хIаьта иштта СССР законаш а СССР халкъа депутатий Съездон СССР Лакхехьарча Советон тIайнйца кхыйола решенеш а кхоачашъе гIо дара, паччахьалкхен органий организацей балха тIахьожам лоаттабара йола палатай массазара комиссеш.

Уж гIулакхаш кхоачашдар духьа СССР Лакхехьарча Совета палаташа паритетни хьисапе вIашагIйохха йиш я СССР Лакхехьарча Совета комитеташ.

СССР Лакхехьарча Совето, цун хIара палата вIашагIйохк эшаш хиларга хьежжа моллагIча деша йола следственни, ревизионни кхыйолен комиссеш.

СССР Лакхехьарча Совета палатай массазара комиссеши комитеташи хIара шера кердайоах цун составах пхелагIча даькъага кхачалца.

Статья 123. Законаши СССР халкъа депутатий Съезда, СССР Лакхехьарча Совета кхыйола решенеш, цун палатай соцамаш тIаэц, массаза яхар санна, СССР Лакхехьарча Совета палатай йоагI - йоагIача массазарча комиссешка е комитеташка проекташ хьалхагIе йийцачул тIехьагIа.

СССР Министрий Совета, СССР халкъа тIахьожама Комитета, СССР Лакхехьарча суда составе. хIаьта иштта СССР Прокуратуран СССР Паччахьалкхен арбитражан коллегешка гIулакхаш тIара нах хоржалеи хьежабелеи чакхдоакх СССР Лакхехьарча Совета палатай йоагI - йоагIача массазарча комиссей е комитетий заключени йолаш яле.

Еррига паччахьалкхени общественни органаш, организацеш, гIулакхаш тIара нах декхарийла ба палатай комиссеша, СССР Лакхехьарча Совета комиссешен комитеташен дIадехар кхоачашде, эшаш йола материалаши документаши царга дIатела.

Комиссей комитетийн рекомендацеш паччахьалкхени общественни органашка, учреждешка, организацешка ювцийтанза ягIйоацаш я. Уж ювцарах хьаьннийн тIайнйца де лаьрхIари комиссешен комитеташкен дIахайта деза цар оттаьча хана.

Статья 124. СССР халкъа депутат СССР халкъа депутатий Съезда заседанешка, СССР Лакхехьарча Совета сессешка бокъо йолаш ва СССР Лакхехьарча Совета Председателга, СССР Министрий Советага, СССР халкъа депутатий Съездон СССР Лакхехьарча Советон вIашагIйохкаш е хоржаш йолча кхыча органий кулгалхошка запрос яла. Из запрос шийна йоагIаш йола орган е гIулакха тIара саг декхарийла ва къамаьлаца е йоазонца Съезда цу заседане е СССР Лакхехьарча Совета цу сессе, кхаь денал дукхагIа ха ялалехьа жоп дала.

СССР халкъа депутаташ шоай служебни е производственни декхараш кхоачашде дезаш мукъабовлийт СССР халкъа депутатий Съезде, СССР Лакхехьарча Совете, цун палаташка, комиссешка, комитеташка, хIаьта иштта бахача наха юкъе депутатски болх чакхбаккхара эшаш йолча белгалча хана. СССР Лакхехьарча Совета составе хержа бола СССР халкъа депутаташ служебни е производственни декхараш кхоачашдарах мукъабовлийт СССР Лакхехьарча Совете шийн полномочеш кхоачашъеш мел йоаккхача хана.

СССР халкъа депутат СССР Лакхехьарча Совета пурам доацаш уголовни бехктокхаме оза, лаьца чуволла е судебни порядкагIа кхы тайпарча административни бехктокхаме оза йиш яц, хIаьта сессешта юкъе йолча юкъа — СССР Лакхехьарча Совета Президиума пурам доацаш.

Статья 125. СССР конституционни надзора Комитет хорж СССР халкъа депутатий Съездо политикаи праваи даькъера специалистех, цун составе комитета председатель, председателa заместитель, 21 член, цу даькъе хIара союзни республикагара викал юкъе а воагIаш, итт шера йолча юкъа лаьрхIа. СССР конституционни надзора Комитете хержа бола нах цхьатарра хила йиш яц цу комитета поднадзорни акташ арйоах йолча органий составе.

СССР конституционни надзора Комитете хержа бола нах шоай декхараш кхоачашдеча хана шоай лоIаме аба алхха СССР Конституце яхар мара кхоачашде дезаш а бац.

СССР конституционни надзора Комитето:

1) шийн инициативагIа е СССР халкъа депутатий Съезда порученегIа Съезде дIачулу Съездо ювца езаш йола СССР Законий проекташ, СССР Конституце дIадехачунга хьежжа уж хиларах йола заключени;

2) шийн инициативагIа, СССР халкъа депутатий Съезда порученегIа е СССР Лакхехьарча Совета, союзни республикай паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органий предложенегIа СССР Лакхехьарча Совете дIачулу СССР Лакхехьарча Совета, цун палатай акташ, хIаьта иштта цу органий акташ а проекташ а СССР Конституце, СССР халкъа депутатий Съездо тIайнйцача СССР законашта дIадехачунга хьежжа хилар къоастадеш йола заключенеш;

3) СССР Конституцеген СССР законащцен мишта вIашкайоагIаш я хьож союзни республикай конституцеши законаши СССР Министрий Советен союзни республикай Министрий Советийн соцамаши распоряженеши;

4) шийн инициативагIа е СССР халкъа депутатий Съезда порученегIа, СССР Лакхехьарча Совета, цун палатай, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Лакхехьарча Совета Председателa, СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссей комитетийн, СССР Министрий Совета, союзни республикай паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органий предложенегIа заключени лу СССР Конституцеген законащцен паччахьалкхен кхыча органий а общественни организацей а нормативни акташ вIашкайоагIаш хилара хьакъехьа.

Нагахьа санна акт е цун къаьст-къаьста положенеш СССР Конституцеца е СССР законаца вIашкайоагIашце, СССР конституционни надзора Комитето акт оттаьча органга дIайохьийт даь гIалат тоадара йола шийн заключени. Цу тайпара заключени комитето яьчул тIехьагIа кхоачаш ца еш соцаю СССР Конституцеца е СССР законаца вIашкайоагIаш йоаца акт е цун цхьайола положенеш.

СССР конституционни надзора Комитет бокъо йолаш я СССР Конституцеца е СССР законаца тарлуш йоаца царна подотчетни йолча органий е гIулакхерча наьха акташ дIаяхара хьакъехьара предложени СССР халкъа депутатий Съезде, СССР Лакхехьарча Совете е СССР Министрий Совете оттае.

СССР конституционни надзора Комитета болх вIаштIехьбоаккхилгеи порядоки белгалйоахь СССР-ерча конституционни надзорагIа долча Законо.

Статья 126. СССР халкъа депутатий Съездон СССР Лакхехьарча Советон тIахьожам лоаттабу шоашта подотчетни йолча еррига паччахьалкхен органий балха.

СССР Лакхехьарча Совето лостам тел халкъа тIахьожама органий системана керте латтача СССР халкъа тIахьожама Комитета балха.

Халкъа тIахьожама органий болх вIаштIехьбоаккхилгеи порядоки къоастаю СССР-е халкъа тIахьожамах долча Законо.

Статья 127. СССР халкъа депутатий Съезде, СССР Лакхехьарча Совета, цар органий балха порядок къоастаю СССР халкъа депутатий Съездеи СССР Лакхехьарча Советеи Регламенто а СССР Конституце кIийлен тIа арадоахача СССР кхыча законаша а».

4. «Суди арбитражи» яхача 20 керта 152, 153, 155 статьяш укх тайпарча редакцегIа язъе:

«**Статья 152.** СССР-е еррига судаш хьаю судаши халкъа заседателаши харжара наькъагIа.

Районни (городской) халкъа судий халкъа судахой, краевой, областной а городской а судий судахой хорж йоагIаш йола лакхехьа латтача халкъа депутатий Советаша.

СССР Лакхехьарча суда, союзни а автономни а республикай Лакхехьарча судий, автономни областий а автономни округий а судахой доагI-доагIача даькъе хорж СССР Лакхехьарча Совето, союзни автономни республикай Лакхехьарча Советаша, автономни областийн автономни округийн халкъа депутатий Советаша. Районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш хорж гражданий собранешка цар болх беча е бахача моттиге гуччахьа голосовани а еш, хIаьта лакхехьа латтача судий халкъа заседателаш — йоагI-йоагIача халкъа депутатий Советаша.

Военни трибуналий судахой хорж СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, хIаьта халкъа заседателаш — эскаре гIулакх дерий собранешка, гуччахьа кхаж а тоссаш.

Еррига судий судахой хорж итт шера йолча юкъа. Еррига судий халкъа заседателаш хорж пхе шера йолча юкъа.

Судахойи халкъа заседателаши бахктокхаме ба шоаш хержача органашта е харжархошта хьалхашка, царна отчет яла езаш а ба, законагIа оттаьча порядкагIа цар юхабаха йиш йолаш а ба.

Статья 153. СССР Лакхехьара суд СССР эггара лакхера судебни орган я, цо законагIа оттадаьча боарамашка тIахьожам лоаттабу СССР судий, хIаьта иштта союзни республикай судий а судебни балха.

СССР Лакхехьара суд латт Председателах, цун заместителах, членех, халкъа заседателех. СССР Лакхехьарча суда состава юкъеболх союзни республикай Лакхехьарча судий председателаш.

СССР Лакхехьарча суд вIашагIтохалген балха порядоки къоастаю СССР Лакхехьарча судах долча Законаца.

«**Статья 155.** Судахойи халкъа заседателаши шоай лоIаме а ба, алхха законо яхар мара де дезаш а бац.

Судахойи халкъа заседателаши Iалашбу шоай бокъонаш декхараш духьала йоаца а эффективни а кхоачашдара эшача хьалаща. Правосуди кхоачашъяра болча судахойи халкъа заседателийн балха юкъе цхьанахьа тайпара юкъелехилга могийташ дац.

Судахойи халкъа заседателаши лорабелга, хIаьта иштта уж шоай лоIаме хилара кхыйола гарантеш увттаю СССР-ерча судахой статусах долча СССР Законаца ССР Союза а союзни республикай а кхыча законодательни акташцеи».

II. СССР Конституце 12, 13, 15 кертой кердача редакцеца дувзаденна СССР Конституце укх статьяшта юкъе цар тIара хьадоагIа хувцамаши тIатохараши юкъехьо:

1.77 статьяй хьалхарча даькъа «ССР Союза кара» яхача дешашта тIехьа тIатоха «СССР халкъа депутатий Съезде» яха дешаш.

2.103 статьяй кхоалагIа дакъа укх редакцегIа язъе:

«Шийн балха тIа депутато хьалхе лелаю паччахьалкхен юкъарча хьаштаща, хоржамий округе бахача наха эшараш теркал а деш, ше хержача общественни организаце хьаштаща, харжархойи общественни организаци наказаш кхоачашде а гIерт».

3. Статья 104 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 104.** Депутато шийн полномочеш даим а яхар санна кхоачашъю производственни е гIулакха тIара болх юкъагIа а ца буташ.

Халкъа депутатий Съезда заседанеш, Лакхехьарча Совета е халкъа депутатий моттигерча Совета сессеш йолча хана, хIаьта иштта закона тIа оттаьча кхыча моттигашка депутатски полномочеш кхоачашъеча хана, депутат мукъавоалийт производственни е гIулакха тIара декхараш кхоачашдарах, депутатски болх барца дувзаденна цун дIадахар йоагI-йоагIача паччахьалкхен е моттигерча бюджета чотагIа цунна юхаметта а оттадеш».

4. 105 статьяй хьалхара дакъа укх редакцегIа язъе:

«Халкъа депутатий Съезде, Лакхехьарча Совета, моттигерча Совета сессешка деча хаттара жоп дала декхарийла йолча йоагI-йоагIача паччахьалкхен органашка а гIулакхерча нахага а запрос бокъо я депутатa».

5. Статья 107 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 107.** Депутат декхарийла ва ше депутаталла харжа кандидат оттаваьча харжархошта, коллективашта, общественни организацешта е ше хержача общественни организацена хьалхашка шийн балхах, халкъа депутатий Съезда, Лакхехьарча Совета е моттигерча Совета балхах отчет е.

Харжархой тешам боабаь депутат законагIа оттаьча порядкагIа юхаваккха йиш я моллагIча хана дукхагIболча харжархой е из хержача общественни организаце решенегIа».

6. Статья 130 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 130.** СССР Министрий Совет бехктокхаме я СССР халкъа депутатий Съездан СССР Лакхехьарча Советан хьалхашка, царна отчет яла езаш а я.

СССР керда хержача Министрий Совето СССР Лакхехьара Совет хьожаргIолаш хьалхашка яхь шийн полномочей хана бе безача балха программа.

СССР Министрий Совето шера цхьаннел кIезигагIа доацаш шийн балхах отчет лу СССР Лакхехьарча Совета хьалхашка».

7. 131 статьяй хьалхара дакъа укх редакцегIа язъе:

«СССР Министрий Совета бокъо я ССР Союза кара хургдолаш оттадаь паччахьалкхенна дола дара дерригa дешаш къоастаде, уж. СССР Конституцега диллача, СССР халкъа депутатий Съезда, СССР Лакхехьарча Советен цун Президиумен, СССР Лакхехьарча Совета Председателa компетенцена юкъе ца долхандаь».

8. 133 статья укх редакцегIа язъе;

«**Статья 133.** СССР законийн СССР халкъа депутатий Съезда а СССР Лакхехьарча Совета а кхыча решеней кIийлен тIа а уж кхоачашъяра а СССР Министрий Совето арадоах соцамаши распоряженеши, уж кхоачашъяра а хьож. СССР Министрий Совета соцамаши распоряженеши кхоачашъе йоагIаш я СССР еррига территоре тIа».

9. 135 статья тIа:

кхоалагIа даькъа тIара дIадаха «Предприятеши объединенеши республикански а моттиге а карайолчара союзни каралургIолаш дIаялара порядок къоастаю СССР Лакхехьарча Совета Президиумо» яха дешаш:

диълагIа даькъа тIара «СССР законий, СССР Лакхехьарча Советен цун Президиумен кхыча решеней кIийлен тIа а уж кхоачашъяра а» яха дешаш «СССР законийн СССР халкъа депутатий Съезда а СССР Лакхехьарча Совета а кхыча решеней кIийлен тIа а уж кхоачашъяра а» яхача дешашца хувца.

10. Статья 137 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 137.** Союзни республика паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхера орган я союзни республика халкъа депутатий Съезд.

Союзни республика Конституцес белгалйоах союзни республика халкъа депутатий Съезда полномочеш».

11. Статья 138 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 138.** Союзни республика Лакхехьара Совет массаза болх беш йола союзни республика паччахьалкхен Iаьдала, законодательни, распорядительни тIахьожам лоаттабун орган я. Союзни республика Лакхехьара Совет отчет тела езаш я союзни республика халкъа депутатий Съезда.

Союзни республика Лакхехьарча Совета Председатель отчет тела езаш ва союзни республика халкъа депутатий Съездан Лакхехьарча Советан.

Союзни республика Лакхехьарча Совета, цун Президиума, союзни республика Лакхехьарча Совета Председателa полномочеш къоастаю союзни республика Конституце».

12. 139 статьяй шоллагIа дакъа укх редакцегIа язъе:

«Союзни республика Министрий Совет союзни республика халкъа депутатий Съездан Лакхехьарча Советан жоп дала а царна отчет яла а езаш я».

13. Статья 143 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 143.** Автономни республика паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхера орган я автономни республика халкъа депутатий Съезд».

14. Статья 144 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 144.** Автономни республика Лакхехьара Совет массаза болх беш йола автономни республика паччахьалкхен Iаьдала законодательни, распорядительни тIахьожам лоаттабун орган я. Автономни республика Лакхехьара Совет автономни республика халкъа депутатий Съезда отчет тела езаш я.

Автономни республика Лакхехьарча Совета Председатель отчет тела езаш ва автономни республика халкъа депутатий Съездан Лакхехьарча Советан.

Автономни республика Министрий Совет автономни республика халкъа депутатий Съездан Лакхехьарча Советан жоп дала а царна отчет яла а езаш я».

15. Статьяш 149-и 150-и укх редакцегIа язъе:

«**Статья 149.** Краевой, областной, автономни областий, автономни округий, районни, городской, городашкарча районни халкъа депутатий Советий болх вIаштIехьбоаккх Советий председателаш керте латтача цар Президиумаша, хIаьта городской (районий доалахьа йолча городий), поселковий юртен Советашка — цу Советий председателаша.

Статья 150. Халкъа депутатий моттигерча Советий исполнительни распорядительни органаш я цар хоржаш йола исполнительни комитеташ.

Исполнительни комитеташа шера цкъа лучул кIезигагIа йоацаш отчет лу шоаш хержача Советашта, хIаьта иштта къахьегама коллективий гражданаш бахача моттигашка еча собранешка а.

Моттигерча Советий исполнительни комитеташ юкъарчал доацаш отчет тела езаш я шоаш хержача Совета а иштта лакхехьа латтача исполнительни распорядительни органа а».

16. Статья 165 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 165.** СССР Генеральни прокурор СССР халкъа депутатий Съездан СССР Лакхехьарча Советан жоп дала а царна отчет яла а езаш ва».

17. Статья 174 укх редакцегIа язъе:

«**Статья 174.** СССР Конституци хувц СССР халкъа депутатий Съезда берригача халкъа депутатий кхаь даькъах шин даькъал кIезигагIа боацачар тIайнйцача решенегIа».

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль,
1988 шу, 1 декабрь

СССР Лакхехьарча Совета соцам

СССР Конституце (Керттерча Закона) хувцамехи тIатохарехи дола СССР Закон юкъедоаладара порядках

«СССР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах дола» СССР Закон 1 декабре тIаэцарца дувзаденна Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето соцам бу:

Статья 1. СССР Лакхехьара Совет, союзни автономни республикай Лакхехьара Советаш 1977 шерарча СССР Конституцеген союзни а автономни а республикай долаш долча конституцешкен хьежжа шоай полномочеш йолаш юс СССР халкъа депутаташи союзни а автономни а республикай халкъа депутаташи харжалца йолча хана, хIаьта Лакхехьарча Советий Президиумаш — Лакхехьарча Советий керда Президиумаш хьахиллалца.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума тIадуллалда СССР халкъа депутаташ хержачул тIехьагIа СССР халкъа депутатий съезд гулъе а съезда заседанеш кийчъелга а вIаштIехьдаккха, хIаьта иштта. нагахьа санна эшаш хулe, 1988 шера 1 декабре СССР Закона редакце тIа оттаьча СССР Конституце 119 статья тIа СССР Лакхехьарча Совета Президиума лу кхыйола полномочеш кхоачашъе а.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо арадаьхаи пхьайттазлагIа хержа СССР Лакхехьара Совет хьажанзеи дола указаш СССР халкъа депутатий съездо хержа СССР Лакхехьара Совет хьажа оттадолда.

Статья 2. СССР Конституце 90 статья тIа халкъа депутатий Советий полномочешта оттаяь пхи шу ха халкъа депутатий моттигерча Советашта а йоагIа уж керда юхахаржжалца.

Статья 3. СССР Лакхехьарча Совета, союзни автономни республикай Лакхехьарча Советашта отчетташ яла еза паччахьалкхен органаши гIулакхера нахи шоай полномочеш йолаш бус халкъа депутатий съездашен Лакхехьарча Советашен йоагIаш йола органаш вIашагIйохкалцен гIулакхера нах оттабалцен.

Статья 4. Союзни республикай халкъа депутатий съездаша союзни республикай Лакхехьарча Советий председателаш харжалца керда хержача СССР Лакхехьарча Совета Президиума юкъеболх союзни республикай Лакхехьарча Советий председателаш шоаш гIулакха тIа хиларга хьежжа.

Статья 5. Гражданин цхьан ханна халкъа депутатий шин Совета волчул тIех халкъа депутат хила йиш йоацаш, хIаьта иштта Советаша оттабаь е хержа гIулакхера нах халкъа депутаталла харжа а цхьатарра шин ханал тIех уж гIулакха тIа хила йиш йоацаш оттадеш йола СССР Закона 1988 шера 1 декабрерча редакце СССР Конституце 91-чеи 96-чеи статьяй положенеш юкъейоалаю йоагIаш йола керда халкъа депутатий Советаш хержача хана, цар гIулакхера нах оттабаьча е хержача хана денз.

Статья 6. Судахошеи халкъа заседателашеи шоай полномочеш кхоачашъю СССР Закона 1988 шера 1 декабрерча редакце СССР Конституце 152 статья тIа оттаьча порядкагIа судахой керда состав харжжалца.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1988 шера 1 декабрь.

Конференцегара конференцега

Пятилетка декхараш кхоачашдаьд

Районерча коммунистий собрание ше дергдолча къамаьла уйла еш вагIар Урус-Мартановски райпищекомбината директор Гаургаев Тамази, тхо цун кабинете нийсденнача хана.

— ЧIоаггIа лов сона цига сай дег тIа латтачох а болх тоабара хьакъехьа а дувца, — аьлар цо. — Оалаш ма дий, нахаца дагаваьннача шийи кер боассабу аьле.

Фуд районе дикагIйолча промышленни предприяте кулгалхочоа къувлар? Из хилар соахка. Керда ши цех хьаелла лаьрхIар комбината коллективо. ЦаI — сом бокъабеши, вож — колбасни. НоаннагIа мах а бенна, проекташ оттайир. Дерригача балхех дIадодар 300 эзар сом гаргга дар. Йиззача хозрасчета, ше-шийна финансировани ярен самоокупаемостеи хьалашка болх бечарна кIезига рузкъа дацар из. Коллективаца а специалистаца а дагаваьлар Тамази. Берригаш раьза хинна никъ иштта бар: эшаш бац подрядчикаш, воай низаца хьалъергъя вай керда цехаш.

Шоаш къоабалдаьр дизза кхоачашдир наха. Керда объекташ хIанз болх беши пайда луши я. ТIаккха уж хьалъеш дIадахар деррига а 25 эзар сом мара дацар, проекта тIа хинначул 12-зза кIезигагIа. Дикача дас санна хIаман кхом беш, сов рузкъа па доадеш хьадаьчох иштта беркат даьлар.

— Иштта тIагIертта баь болх тхона Iоткъам болаш чакхбала минот яханзар, — йоах Т. Гаургаева. — ЧIоагIа бала бера тхога районерча банка кулгалхоша, цехаш хьалъеш дIадаха ахча хьадала ца ловш. Эгтара новкъагIдар фуд аьлча, из дар оаха хьадехаш хиннар е пачхьалкхен рузкъа а е кредит а доацаш, цIена пайда баьккха, оахоша Iоадаь рузкъа хилар. Ийс къематах чакхдала дезача оттадир тхо финансисташа, юххера а, лакхехьа мел латтача инстанцешка тхо кхайка даьлча, са кхоачаделча, сейфа наIараш хьайийллар цар. Бакъдар ала ма дезий, уж объекташ хьалъе аьттув балар а коллектив кердача тайпара яха Iомалуш йоагIаш хилар а бахьан долаш, тха дегашка есса дегагIоз нийсса ах лаьгIийр цар. Ма дарра аьлча, яхаш я-кх къаьнара бюрократически методаш. предприятеш шоай лоIаме хилара чIоагIа новкъарле а еш. Маркса ма аллара, вахар Iалаьмате доккха беркат да, нагахьа санна из кортамукъача сага деннадале. Сона хетачогIа, моллагIйолча предприятена, организацена а доагIаш да уж дешаш.

Радикальни экономически реформа хьалашка яха Iомалуш йоагIа райпищекомбината коллектив. Массехк шу хьалха боккха низ боаца, зIамига предприяти яр из. Пайда беш укхаза духхьал чхьагIар доаккха цех мара яцар, кхыйолча цехаша зе дора.

— Деррига а чхьагIарах тийша дар. — йоах Т. Гаургаева. — Из дар — тха алапи а, социальни сфера а, художественни самодеятельность а, кхыметтел, фата а. Цигга арадаьлар маларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабара тIадерзадаь парте соцамаш. Хеталора предприятена кIалхара лард хоарцайнча санна.

Вахара уйла е езача кхоачайир комбината коллектив. Бисар цхьа никъ мара бацар: продукци дукхагIа а дикагIа а арахецар, хIара кепига мах бовзар, зIамигача къоалашта никъ бехкар, дикагIболча болхлой инициатива хьаллацар, къахьегарах доагIар дизза дIа а луш, ди сайренга дахача сагота боацарий алапеш лаьгIдар. Сага ма моттaлда из атта гIулакх дар аьнна. Дукха бар раьза боацараш а леткъараш а. Укхаза ший дош аьлар комбината партийни организаце. ХIара цех чIоагIйир коммунисташа. Кхычарна масал долаш къахьегар цар, кердадар балха юкъедоаладора. ЧIоагтIа лоархIаме дар эргалонаш еча даькъе кулгалхо Т. Гаургаеви берригa коммунисташи цхьан дагара хилар. Оалаш ма дий, беркат барт болча мара сацац, аьле.

Укх тIеххьарча кхаь шера доккхий толамаш даьхад комбината коллективо. ДIабахача октябрь бетта XII пятилетка еррига планаш кхоачашъяь яьннай из. Духхьал кхарарча шера хьалхарча итт бетта 3127 эзар сома маьха продукци хьа а яь, маьхалъяьккхай цо. Планал тоъал дукхагIа да из. БархI цеха юкъе цхьаь цаI яц шийна хьалхашка латтача декхарех лоархIа ца еш. Белгалдаккха деза, укхаза хьаеш йола еррига продукци дика а наха сихха дIаэцаш а йолга. ХIаьта комбинато арахеца тонизирующи малараш Къулбаседа-Кавказа кхыча моттигашка вIалла хьадеш а дац.

Теркал ца деш дитац укхаза социальни дешаш а. Укх тIеххьарча хана комбината коа хьалъяьй керда клуб, столови, нийцай музыкальни инструменташ, плане да 18 квартира йола цIа, берий беш, кхыйола объекташ. Гуш да, из де низ коллективага болга.

— Тхоай продукци йохка къаьстта тика хьайийллай оаха Грозне дукха ха йоацаш, — йоах Тамазе. — Цул совгIа, республика столица кхаь гастрономе тхоай секцеш а я тха. Цох кхоачамбаь ца Iеш, кхы а шеръе гIерт тхо торгови предприятей сеть. Из дара таронаш йолаш я. Теркал ца деш дутаргдац республика кхыча районий хьашташ а.

Дукха дика къахьегамхой ба комбинате болх беш. Цар массане цIераш яха хала хургда. ХIаьта а хьалхалаттараш белгалбоахаш хилча, эггара хьалха хьоабе беза лавашни цеха мастер Чинчаев Лаьча, газоэлектросварщик Эльмурзаев Омар, водитель Махаев Лема, продукци чакхйоахача цехера Абуева Зара, Эдельханова Яхийта, чхьагIар доаккхача цехера Хасаева Тумиша, колбасни цеха кулгалхо Евлоев Iалихан, болхлой Магомадова Зина, Эльмурзаева Сацита, Ибахаджиева Зайра, Салтыханов Лом-Iаьла, кхыбараш. Уж ба шоай предприяте сий даьккхараш, кхычарна масал телараш.

— Пятилетка юхедисача шин шеран шин беттан кхы цхьаькха пхе шера задани кхоачашъе тхоай низ кхоачаргба аьнна хет сона, — аьлар тхо дIакъасташ Т. Гаургаева. Юхе латтараша могадир цо аьннар. Кулгалхочунца цхьан дагара бар уж.

М. КАРТОЕВ.

Ветеран вахте латт

Республикерча энергетикашта юкъе кIезига бац хьинар дола нах. Шоаш тIаийца гIулакх дукха деза царна, цунца я цар еррига дог-уйла, нигат. Царех майрра ала йиш я, хьалхарча пятилеткай турпалера гIулакхаш дIахоьхьош ба уж, аьнна.

Дуккха шераш хьалха ГОЭЛРО планагIа Къулбаседа - Кавказе хьалйир Коминтерна цIерагIа йIовхалэлектростанци, ХIанз цох ВIашагIкхийттача Грозненски ТЭЦ-а № 1 йола электростанци оал. Цига болх беча цхьан къахьегама ветеранах, къоначар хьехамчах, дикача сагах дувца лов сона. Аз вувцар Жуков Михаил Никитович ва. Цун цIи дика йовз республика энергетикашта юкъе. Болх бе из волавелар бирсача 1943 шера. Цу хана 16 шу даьнна кIаьнк вар Михаил Никитович. Хьалхара балха моттиг — «Мосэнерго» оала йIовхалэлектроцентраль, хьалхара професси — электрослесара ученик.

ХIанз а дицденнадац ветерана хьалхара балха ди.

— Бригадиро тIадиллар сона кабела лаьрхIа бетонни пенех Iурташ даха, — йоах цо. — ЖIовно ладувгIацар сога, пIелгаш ача минот яханзар. Дукха хIама дацар дийнахьа сарралца аз даьр. Дале а, бригадира хоаставир со, хьаьстар.

«Грузэлектросельстрой» яхача монтажни организаце Жуков нийсвелар 1953 шера. Цу хана ялхлагIча разряда электрослесарь вар из. Дуккхача нахаца цхьана цигара Грозненски № 2 йолча ТЭЦ-а монтаж е хьожавир Михаил. Цул тIехьагIа № 3 йола ВIашагIтеха Грозненски ТЭЦ хьалъеча а дакъа лаьцар цо. 1968 шера кхоачашхилар цун эггара бочагIйола уйла: № 1 йолча йIовхалэлектроцентрала электрически цехе балха дIаийцар из.

Йоккха опыт йолча специалиста ше санна бола говзанчаш дукха хьалкхебаьб. Уж болх беш ба вай республике а мехка кхыча регионашка а.

Дуккхача шерашка ший саца кходеш ветерана баь болх Даьхено белгалбаьккхаб дезача совгIаташца. Цунна еннай «За трудовое отличие» яха медаль, Ленински юбилейни медаль, «Минэнерго дикагIвола хьехамча» яха знак, дукха Сийлен грамоташи ахчан премеши.

Кастта 68 шу дуз ГОЭЛРО план оттаяь. Цунна хетаяь вахта сийленца дIахьош ва Михаил Никитович.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Вай лоалахой болча

КЪАХЬЕГАМЦА ЧIОАГIДЕННА ХЬОАШАЛ

Тайп-тайпарча къамий викалаш ба «Югмебельтранс» яхача организацен автотранспортни предприяте къахьегараш. Эрсий, гIалгIай, хIирий, черсий, эрмалой — берригаш цхьатарра дакъа долаш ба уж предприятес укх тIехьарча шин шера даьхача толамашта юкъе.

«Казбек» яха мебельни фирма, вай мехка а доазал арахьа а, йовзаш я. Фирма продукци — мебель, музыкальни инструменташ, кхыйола шерра эшаш йола продукци Дикала знакаца белгалъяьккха я. «Казбек» яха фирма Къулбаседа Кавказе цу тайпара йолча предприятешта юкъе дикагIа а йоаккхагIа а лоархIаш я.

Дуккхача хана денз цу фирме а цун филиалашка а къахьегаш ба Южный яхача поселке бахаш бола КуштовгIар. Вежарий, даь-веший къонгаш — массехк къахьегама династеш хьалкхийнай укх фирме. Хетачох, цхьаккха а производства участок яц Куштов яха тайпан цIи йола сат воацаш.

Куштов Бекмарза Мувса 1976 шера денз къахьегаш ва укх фирма гIулакх деш йолча гараже. Къона вале а опыт дукхагIа йола болхло лоархIаш ва Мувса. Нийсса а шаьра а ба цун къахьегама никъ. Школа — Советски эскара мугIараш — зIамига волча хана денз йовза а еза а фирма. ДагадоагIа къаьнача болхлошта Мувса эггара хьалха балха вена ди. Гаража цхьан саьнга латтача аьшкашта дIатIа вигар механико зIамига саг.

— Ер я хьа машен — аьлар цо.

Эггара дикагIа йолча фантазена йовзаргьяцар цу аьшкашта юкъе, тахан Мувса тIавагIа, лакаца къегаш йола магнитофон чу латта, цIена «ЗИЛ-130». МоллагIча рейсах яха йиш йолаш я Мувсай машен. ХIара цун оатхал массехказа водитела кулг кхийтта, бокъонца хила езача боарамагIа вIаштIехьъяьккха я.

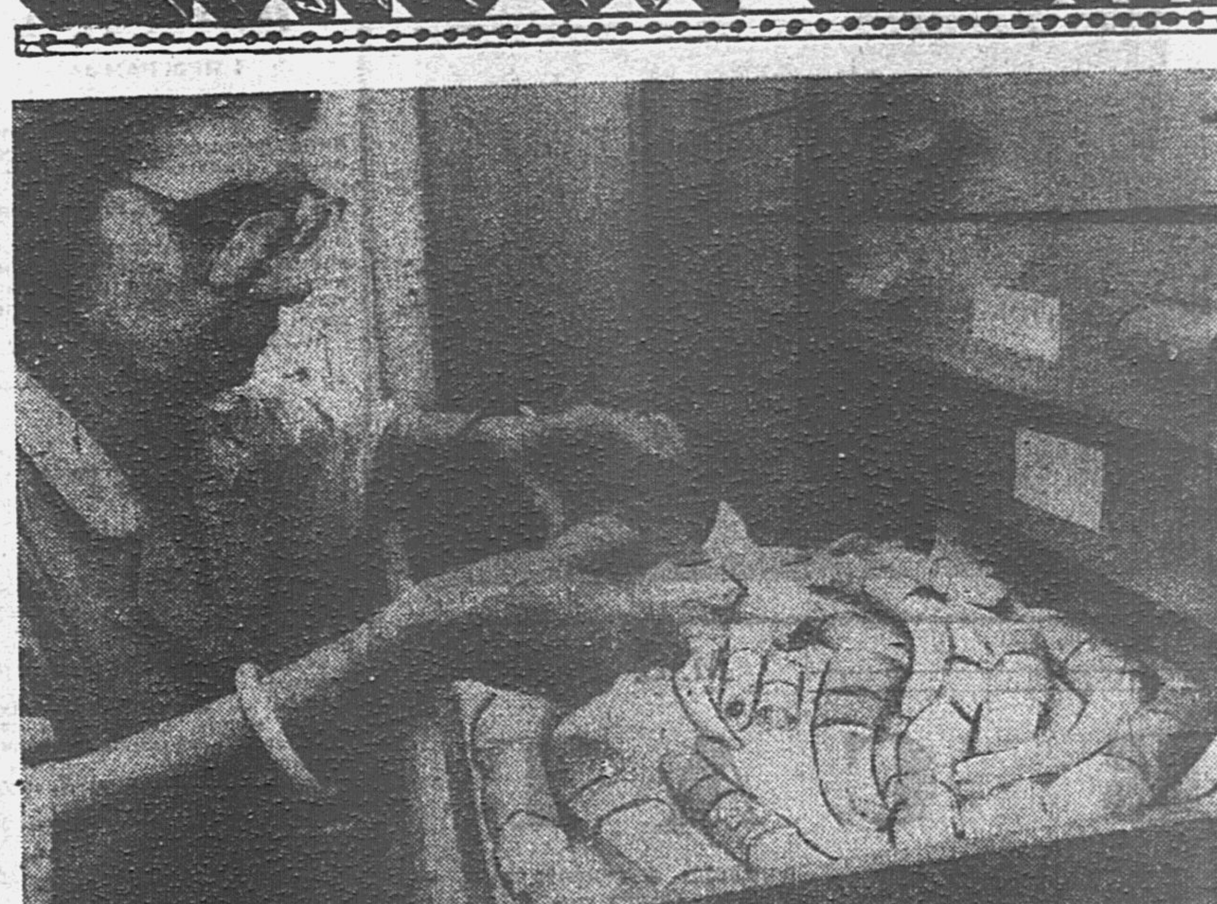
— ЦIаккха а ала дийзадац са Мувсайга, хьай машен кийча хилийта аьнна, — йоах механика Актемиров Саварбика. — Цхьанахьа гаьннача рейсах водаш волча водитело, хIаьта тхо-м Воронеже а, Киеве а, кхы а гаьнагIа а ух, кхоъ-диъ ди деза оал машен кийча хилийта. Бакъда, Куштов Мувсаи цун машени эшашача миноте наькъа бовла кийча хул. Цудухьа, эггара бехктокхаме дола гIулакхаш да оаха Мувсайга кхоачашдайтараш.

— Социалистически яхье хьалхалаттарашца ба водителаш Куштов Мувса, Куштов Саварбик, Худзиев Казбек, Томов Мухьмад — йоах автопредприятена Iалашо еш волча Акимцев Георгия. — Шоайла новкъостал а доттагIал а леладу цу кагийча наха. Царех моллагIвар цхьъкхоъ специальность йолаш ва. Слесара, сварщика, мотoриста говзал эшача моттиге уж специалисташ леха безаш хилац вай бувца водителаш. Сихха, цхьанне шоллагIчоа новкъостал деш тоаю цар шоай машенаш. ХIаьта, йиззача хозрасчетах йолча тха предприятена дика пайда хул цу гIулакхах. Болх баьлача а чакхдоалаш дац кагирхой доттагIал. ДукхагIча даькъе цхьан ба уж салоIача хана а.

«Югмебельтранс» яхача организаце кулгалхоша Сийлен грамоташца белгалбаьккхаб Куштов Мувсайи цун новкъостийи къахьегам.

Б. ЖАБРАИЛОВ.
Къулбаседа-ХIирий АССР.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Венгри. Фаркашрет яхача будапештски предместье кхаь шера археологически тохкамашта лаьтта оахкаш уникальни хIамаш корaяьй. Столица исторически музея сотрудникашта кораяьй еррига а саь муIех яь «горнодобывающи» 163 инструмент Радиоуглеродни методо къоастайир уж хьаяь ха — 40 эзар шу гаргга хьалха яьй уж. Европейски континенте эггара хьалхара шира кремневи копеш цу моттиге хиннай, яха Iилмана хьакъехьа хийттараш бакъдеш хилар из, яхаш хоам бу МТИ агенствас.

СУРТА ТIА: археологически экспедице кулгалхо Вероника Габори-Чанк керда музейни экспонаташ къестаеш я.

МТИ — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЦХЬА ШУ ДАЬННАЧУЛ ТIЕХЬАГIА

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела М. С. Горбачева США ергйолча визита шерра комментареш ю дунен газетий оагIонаш тIа. Цунца сел чIоагIа хьашт долаш хилар кхетаде хала дац: практико хьахьокхаш ма хиллара, цу тайпара хIара визит массаза ю советско - американски отношенеш тоаяра халача процессе хьалхашкахьа гIа баккха йиш хул, дунен халкъашта юкъера лоархIаме проблемаш, эггара хьалха герзаш дIадахара дешаш а долаш, къоастае тарлу. Цудухьа дунен тайп-тайпарча мехкий политически гIозарашка чIоагIа сатувсаш ба М. С. Горбачева Къамий ВIашагIкхийттача Организаце къамаьл дарга, дукха ха йоацаш США президенталла хержача Дж. Бушацеи из пост юташ волча Р. Рейганцеи цун вIашагIкхетараш хиларга.

Из визит хургья Вашингтоне лакхерча боараме переговораш хинна, уж бахьан долаш РСМД хьакъехьарча исторически Договора кIал кулгаш яздаь йола переговораш хинна дизза шу даьлча. Цига, хетаргахьа, эггара дикагIа тешавеш хьахьекха да кердача политически уйлах, арахьарча политика сферага а кхоачаш дIаьржа йолча Советски Союзерча перестройка процессах хьахиннар. Из бахьан долаш дунено, боккха беце а — ядерни катастрофа доазонгара дIахо гIа баьккхаб. Укх дIадодача шера вай дерригаш а хьожаш хиннад шин мехка викалий тIахьожам а болаш наха Iожал яхьаш дола ракетни герз дIадоаккхача. ХIанз хьалхашка латта декхар да из санна стратегически ядерни герз дIадоаккхилга, духхьал из дош кийчдеш я тIеххьарча бетташка Женеве советски а американски а делегацеш, цу хьакъехьарча договорах шинна а оагIон йола уйлаш вIаши гарга йоалае гIерташ.

Хала хете а цу наькъагIа деш дар чIоагIа. мела лел, цу тайпара соглашени чIоагIа чоалхане хиларах хинна а Iац из. Цу переговорашка кхы а конструктивнегIа позици хиларга догдаха бокъо йолаш да вай. Герзаш дIадахара даькъе Вашингтонски вIашагIкхетар хIинначул тIехьагIа хьахиннача позитивни итогий тIехбаьккха мах бе ца боагIаш хилар хьахьокх цхьаькха бахьано а. Къайле а йоацаш ховш ма дий РСМД хьакъехьарча Договора кIал кулгаш яздаь доллаше а, цу цхьан ханна дIайоахаш йолча ракеташта «компенсаци» яха программа чакхъяккха гIерташ НАТО гIолларча ший союзникашта тIатеIIа Iоткъам беш США хилар. Европерча ядерни герза модернизаци яра дош хадданза хьалхадоахаш да Североатлантически альянса ерригача форумашка. Керттердарех лоархIаш дувц из Брюсселе ший болх дIаболабаьча цу союза кулгалхой традиционни гуйранарча сессе.

М. С. Горбачева хургйолча визито шеко а йоацаш гIо дергда дунен халкъашта дагайоахкаш, цар кхераме лоархIаш йола проблемаш нийса къоастаяра йола дика атмосфера хьаяра.

ЧУКСЕЕВ Виталий.

ГАРГАРА МАЛХБОАЛЕ: ПАЙДА ЭЦА БАЬННАЧА АЬТТОНАХ

Шу дизад Израила дIалийцача Iарбий территореш тIа палестински халкъа восстани латта. Цо дерригача дуненга дIахьокх ший йолаш йола бокъонаш, эггара хьалха — ший суверенни пачхаьхалкхе вIашагIйоллара йола бокъо бахьан долаш къовсам лоаттабе халкъ кийча хилар.

Шера восстани еш бIаьш палестинцаш боабаьб, эзараш човнаш хинна ба, эзараш набахтенашка чукхайсаб. Цхьабакъда из зехьа дайна хIама дац: вайна бIарга а гуш паргIатоннеи шоай лоIаме хилараи тIехьарча цар къовсама керда этап дIайолаеннай. Ноябре Алжире хиннача Палестина Къаман Совета (НСП) чрезвычайни сессе дIакхайкадьд ший лоIаме йола Палестински пачхаьхалкхе хьаяр. НСП Алжирски сессе результаташ, цига дIахьекха политически реализми хьаькъале компромисс е кийча хилари дерригача дунен тIарча прогрессивни низаша могадеш хIама да. Палестински пачхаьхалкхе дIакхайкаяра хIанзле а 60 гаргга мохк, цу даькъе СССР а, раьза хиннаб.

Дунен общественносто дIахайтар палестиний къовсам ше хьаллоацилга 29 ноябре — Палестина халкъацарча солидарноста дунен халкъашта юкъерча дийнахьа а. Цу ноябрьски дийнахьа 41 шу хьалха ООН Генеральни Ассамблея резолюци тIаийцар Английски подмандатни территоре тIа шоай лоIаме йола ши пачхаьхалкхе хьае аьнна — жугтий Израили Iарбий Палестинан. Хьалхара яр ах шу далалехьа вIашагIъеллар, шоллагIъяр хIанз а къовсам а лоаттабеш ший бокъо яккха гIерташ лел.

Алжире хиннача НСП сессе, Гаргарча Малхбоалерча конфликтана тIера блокада машара наькъаца дIаяккхара реальни таро луш йолча конструктивни решенешта Тель-Авиво луш дола жоп да палестинцашта духьалара карательни акцеш чIоагIъелген оккупаце режим дIачIоагIъе лерхIаш хилара хьакъехьа заявленеш елгеи.

Израильски кулгалхой воинственни хабараш Вашингтоно хьаллоацаш да. США-с, хьалха а санна, дIакхайкаду Гаргарча Малхбоалера ший керттера стратегически союзник ше хьаллоацаш хиларах а из бахьан долаш дерригача дунен общественни уйлана духьала яха ше кийча хиларах а. Иштта мара лархIа йиш йолаш дац США ваха ООП исполкома председатела Я. Арафата Вашингтоно визу ца ялар, цига палестински проблема ювцача хана ООН Генеральни Ассамблее къамаьл де ваха. Духхьал хьадагалийца бахьанаш а даьха КIайча цIено вIалла теркал ца еш йитай ООН элементарни бокъонаш.

Цхьаькха хIамах дош ца хеташ Вашингтоно яьча решене деррига реалистически уйлаш мел йола низаш, эгIаздигад, критика ю цунна США а. США хьаллаьцаяц кхыметтел Великобритани, Франци, Канада, Испани санна долча Малхбузен мехкаша а.

Цхьан оагIорахьара — кибкости диалог е кийча хилари, вокх оагIорахьара — конфронтаци яра бола никъи шоашта хетачунга мара цхьаькха а кхыча хIаманга ладувгIа вIалла безам ца хилари. Израилеи США-си лаьца позици — керттера духьале хинна дIаэттай машара наькъаца Гаргарча Малхбоалера проблема хIанз къоастаяра.

ГАВРИЛОВ Владимир.

ВИДЕОМАГНИТОФОНАШКАРА — СОИ-га?

Из дош къоастадаь даьнад: керттера ярех йолча японски компаней, машиностроительни а электротехнически а ярий, группа шийна дIатIаэц «регионални СОИ» — вешта аьлча Тихоокеански бассейна къулбаседамалхбузехьа многослойни противоракетни система хьаяра йолча Пентагона контракта доккхагIдола дакъа. Цу сделка цхьадола хIамаш хIанз укх сахьате къайла лоаттаду, цхьабакъда хIаьта а кепайоазон тIа арадаьннад цу зонана Алеутски гIайренашкара денз Къулбаседереи Микронезе кхаччалца Къулбехьареи йоккха регион цо чулоацаргья, яха даннеш.

Контракта японски исполнителаша деча балхий хьалхарча этапе, нагахьа санна тIом болалой тIабенача кхерамах США-и цар союзникаши, мадарра аьлча, кIалхарбахара лаьрхIа цу районе хургйола «йохалургйоаца духьале» малагIча тайпара е лаьрхIа шоаш ба хойташ йола доклад кийчъергья. ШоллагIча этапе дувцар хургда дукхагIа пайда хьатIабоагIа гIулакх: принципиально керда автоматизированни йолча ракеташ лувцачун комплексаш кийчъелга. Вашингтоне хIанзе а дувцаш да, цу гIулакха пхелагIча ноахалагIа йолча ЭВМ-ах пайда эца ловра шоашта, яхаш. Ховш ма хиллара, японски фирмаш хIанз укх сахьате къаьстта тIех низ бола компьютераш дукхагIа хьаяра хьалха латт.

Токию гуччахьа ала гIерт контракт сел боккха лоархIам болаш яц, из моллагIъяр санна «сделка» мара яц, ала гIерташ. Цхьабакъда, ма дарра аьлча, из да «Малхбузен блоке военни декхараш нийса дIа-юха декъара» вашингтонски концепцега хьежжа герзий принципиально керда системаш хьаяра Японе технологически потенциал боккхача боараме юкъеозар эггара хьалхара а чIоагIа кхераме а хIама.

Практически лаьрхIача тIом дIабаьнначул тIехьагIарча ерригача хана японски предпринимателаш биззача боараме дакъа лаца ца ловш юстара лаьттаб герз кийчдара, из хьадара, цунна экспорт яра юкъе боацаш. Цун бахьан — дукхагIча даькъе из тахан а долаш да — укх тайпара да: дикал лакха йола а конкурентоспособни а граждански продукци хьаяр — дунен рынкашкара мехка позици чIоагIъярга, Японе дунен халкъашта юкъера престиж лакхъярга бода дикагIбола никъ. Цхьабакъда 80-гIа шераш юкъе кхаьчача хана моттигерча бизнеса духьала эттар доазол арахьа ший традиционни продукцена сбыт ярца ювзаенна эггара хьалхара белтгала проблемаш, хьаIайра экспортни экспансе чотагIа яьккха дикка дукха «сов йола» цун капиталаш. Из нийсделар США оагIорахьара еш йолча массированни обработкаца. Пентагона программашка дакъа лаца японски компанеш чIоагтIа тIахьеха йолаелар США. «Союзникаш хилара тIагIолла» предпринимателаш цу наькъ тIа баха гIерт Токиюра консервативни правительство а.

Японе США-ца цу тайпара цхьана лeладеча гIулакхех эггара хьалхардар хин на дIаэттар японски ВВС лаьрхIар тIема самолет цхьана хьаяра хьакъехьа баь барт бар. Цул тIехьагIа хIанз хьалхара баьккха гIа — «тихоокеански СОИ», фактически лаьрхIача планета эггара перспективнегIа а сихха дегIайоагIаш а йола район кердача тайпара милитаризаци ярга югаш яр.

Белгалдаккха доагIа японски бизнеса низ бола беррига предпринимателаш Вашингтонон шоай правительстван яхар де раьза ца хинналга. Бакъда алхха хано мара хьахьокхаргдац, лоархIабергбий японски бизнесменаш тIехдика йола видеомагнитофонаши автомобилаши хьаяьраш шоаш хилара йола шоай йоккха репутаци хьадда толхае, «Iоажала фабриканташ» яха ярлык шоашта качйоллийта бокъо а енна.

Василий ГОЛОВИН. (ТАСС).

Дикача нахах

ДОТТАГIЛЕН НИКЪ

Цхьан сайран ший маршрутагIа Орджоникидзе водаш вар Киргуев Владимир. ТIеххьара рейс яр из. Цудухьа пхи-ялх саг мара вацар автобуса салона чу. Водитела гаьна йоацаш цхьа йоI ягIар. Гушдар, цхьан саготаша гIулакха из йодаш йолга.

Автобуса салона чу тIеххьашкахьа гIаьленаш увзаш а гIараш еш а бар юхебиса пассажираш — дикка менна бола кагий нах. Владимир каст-каста хьожар уж багIача оагIорахьа, са аьхк ухар, цу кагийча наха цхьа зулам дерг хиларах.

Царех цаI салона чу гIоллa хьаволавелар. Хала гIандаш лувцаш, терка а теркаш воагIаш вар зIамига саг водитель вагIача оагIорахьа. Хьалхашка ягIача йоIага вайист хилар зIамига саг. Владимиро кIезиг-дукха кхетабу гIалгIай мотт. Кхетадир цо, зIамигача саго йоIага цхьаь хIана ягIа хьо, хьаяле тхо долча, яхалга. Вож раьза яцар цо дувцачунна, пайдан доацар ма дувца, йоахар. Юххера вехача саго, пхьарс хьа а лаьца, хьаозайир йоI. Новкъостий аркъала баха белабелар. Кулг мукъдаккха гIерташ етталуш яр йоI.

Владимир Iеваланзар. Автобус соца а яь, юхавирзар из кагий нах болчахьа. Беха нах тебе гIерташ царга массехк дош аьлар цо. Бакъда, къаракхо низ совбаьккхача кагийча наха геттара новкъа хилар шоашка совца алар.

БIеха къамаьлаш а дувцаш, цхьатарра Владимира тIаболабелар зуламхой. Инiий пхьарс дIа а хийца, кулг киса дахийтар хьалхашка латтачо. Из хьаара даьккхача, бе доаллаш урс дар цунна.

МоллагIча водитело кулгкIала улийт монтировка Каст-каста эшаш я из инструмент машен тоаеча, чарх хувцача, вешта эшача моттиге тешаме герз а да из.

Цу сайран Владимира эшанзар из герз, е зуламхой а ка яланзар. Новкъа саца латта автобус, салона чу хьувза нах тамашийна хийтар шоай машенаца боагIача Назранерча кагийча наха. Сиха дIакъоастадир цар дов. Ший маршрутах дIаяхар автобус, шоай гIулакха дIабахар довна тIа нийсбенна кагий нах а. ХIаьта зуламхой гIаш Наьсаренгахьа юхаболабелар.

19 шу даьннад Киргуев Владимир Керменович 1440 номер йолча автоколонне болхбеш вола. Дика опыт йола социалистически яхье хьалхалатта водитель тайп-тайпарча маршрутех хиннав. Хетаргахьа цунна ца йовзаш маршрут а ца бовзаш никъ а бац Къулбаседа ХIирий республике. Бакъда, тIеххьарча массехк шера Орджоникидзе-Назрань. Орджоникидзе-Сурхахи яхача маршрутех лелаш я цун автобус.

Цудухьа, вай республикерча дукхача наха вовз из водитель.

— ХетачогIа, цхьа гIалгIай юрт яц са доттагIий боацаш, — йоах Владимиро. — Наькъах гайна, машена хатар хинна со висача, эггара гаргах йолча юрта дIакхача везаш мара хилац со. МоллагIча юрта салаIа, бийса яккха, эша гIо деха нах ба са. Вешта, кхыча тайпара хила йиш йолаш а дац из. ГIалгIай а хIирий а шойла бовза а цхьан баха а бIаьш-бIаьш шераш да. Дукха я вайна юкъе доттагIленаша я гаргалонаш а йоахка моттигаш.

Владимира къахьегама никъ массехкача Сийлен грамоташа, ахчан премеша, дезача совгIаташа белгалбаьккхаб. Дерригача хьокхамех хьалхалатта водитель къоначар хьехамча а ва. Хьинаре дакъа лоац цо автоколонна общественни вахара юкъе. Къахьегама совета член ва Владимир Керменович.

Уйран 7 сахьат даьнначул тIехьагIа эггара хьалхара рейс ю Владимира. Цу рейсах Орджоникидзе болха нах дуккхача даькъе цаIаш ба. Цига дешаш бола студенташ, цу городе болх беш бола нах. Шо-шоай моттигашка Iоховш нах. ДIа-хьа хаттараш ду. Къамаьла юкъе ва Владимир Керменович а. Довзаш ва из хIаране балаш, наьха гIулакхаш. ДукхагIбола салоначу багIараш бовз цунна. ХIаранега ала дIайха дош корадоагIа водитела. Иштта цар а лоархI гIулакхаца, эзделаца вола Владимир. Цхьайолча хана зе йиш я боккхийча наха Владимирага гIалгIай мотт бувцаш. Бицлу уж из кхыча къаман саг волга. Шоай кхоаччара гаргара саг хет цох наха.

Ж. БОГАТЫРЕВ.

Декабрь бутт дIаболабелча Лаосе зиза тох чампа яхача тамашийна хозача дуккхача шерашка яхача гаьнашта. Цар бархат санна кIаьда кIай-розови зизаш шолха хозагIа хул уж цу мехка къаман символ санна къаман цIей долча хана — Лаосски Халкъа - Демократически Республика дIакхайкаяьча деношка тохаш хиларгIа. Укх шера кхойтта шу дизад из хьахинна. Исторически аьлча кIезига ха я из. Бакъда цох доккхийча хувцамий ха хиннай. Хьалъяьй итташ промышленни предприятеш, дукхагIа йоаккх электроэнерги, наькъаш дехк, тIаьш техк, хьаелл керда школаш, дарбан учрежденеш.

СУРТА ТIА: «Латеен» яхача госхозе кхаьчай дута чуэцаш йола комбайнаш.

Д. ГОЛУБЕВА сурт. (ТАСС).

Новосибирск. Газетийн журналийн редакцешкарча балхашта автоматизаци яра «Мрамор» яха балха микропроцессорни станцеш арахецаргья СЭВ членаш долча мехкийн Іилма - технически прогресса комплексни программа боарамашка хьаьрча «Полсиб» яхача польско-советски цхьана йолча торгово - производственни предприяте.

СССР Іилмай Академе Новосибирски отделене вычислительни центрей СКБ-ен хьаяь «Мрамор» яха станци специалисташа дика лоархІаш я.

Станцей хьалхара парти а арахийцай сибирякашца барта а йолаш «Мера-Блоне» яхача польски заводо.

СУРТА ТІА: «Мрамора» керттера конструктор, СССР АНСО вычислительни центра Іилма сотрудник А. А. Берс.

А. ПОЛЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника).

М.-С. Плиев

СОВ САГ

(ДУВЦАР)

— Да ма яттІа, Борис, хьа! — аьлар бригадира Увайса, вела а къежа, — хьо цаІ мара со вашаш къонах вац-кх укх вай бригаде. Жи! ДІатІахьатассал из хьай болчакх трактора.

— Са къонахчала-м цаІ дергда вай, — аьлар Бориса, бІаргашка Іочубена шийн кера кІудж кулгаца юха а бужабеш, — из болчакх малагІча довна тосс аз тІехьа? Оасаро йоаеш латтача хьажкІашта тІагІолла сога из хаххийта-м валлац хьо?

— ХІахІ! Хьо а даьра воагІа мотт Іомабеш! — аьлар Увайса. — Укх перетройках доккха лазар хиннад хийла даьнена.

— Бийша бада Іомарашта-м у хиннад цох, лазар хинна а ца Іеш, — аьлар Бориса. Тракторех кулгаш деташ баьхка механизатораш белабелар. Іуйранара смена болх бе йолалу ха яр из.

— Укх латтача Асхьаба цхьа—ши токхор аьла я, хьона; цигга «Бертий бер чу» хьакха латташ. Сихха из ДІа цІа а йихье, юхавола. ТІаккха культиватор йоаккхаргья Іа хьай хьажкІашта, — аьлар Увайса. — Жи, жи! Малх лакхлуш боагІа, сухалбе.

«ТхинтІ-тхинтІ» аьнна велавелар йол хьокхача машенах кулг тохаш ваьлла Дауд, шийн мекхалгах нана — пІелг а хьокхаш.

— Борис, йистевала! — аьлар Увайса.

— Жи, дукхаваха, кІаьнк, сона чІоагІа гІулакх хул хьона цо, — аьлар Асхьаба а.

— ГІулакх?.. Фу гІулакх дувц Іа?! — аьлар Бориса.— Тхо-м тхой даь ворхІ велча санна ма доахкий укхаза, хІаранех шишша ваьлча а кІезига хеташ. Гаций хьона, дийлхача догІаша тІадаькхача оасаро йоаеш латта хьажкІаши гидуаргаши?

— Ай, хац даьра, сона-м, — веха хьайзар Асхьаб.

— Даьра хац! — аьлар къонача коммуниста. — Ца хайча а хьона билла бехк а ма бац.

— Яьй! Дукха тІехваьннав хьо хІанз! — аьлар Увайса, — волле, хьайга яхар де.

— Яьй! Дукха тІехваьннав хьо хІанз! — аьлар Увайса, — волле, хьайга яхар де.

— Нарядаш хьаязъел, Увайс! Хьай наьна — йишийна йол яхьарахи тІехьатесса хьай «Жигули» Карабулаке йигарахи, виц ма лелахь укх бригадера дІаи— юхеи шовзткъа километр никъ из. болгах. ХІанз укхан йол пІаяхьарах а язъе. «Гота дІахеца — мелІа ловзаде» яха даьй кица даь ваьннав хьо укх бригадах-м!

— Даьра, са даьсара, Борис нийса-м лув! — аьлар къаьнача коммуниста тракториста Солса.—Фуд яр да?! Бригала я ер е куда-дади я ер?! Маца хургъя укхаза хозрасчет а болх а?! Хьайна эхь хетаций хьона, Увайс, цу кІаьнкага тачанка санна, из трактор хехкийта? — дІатІа вийрзар из бригадира.— Со кхет, сий а деза, гІулакх де а деза. ДІа мел дийна кхаш а доадеш де деза уж гІулакхаш?

— Из хьа гІулакх дац, къонах! — аьлар Увайса.— «Шийга ца кхоачар дувцар —кхоачар дувца ма вахалва» яьхад вай даьша, —шийн тоъал дагІаш долча тІангара лоацига пІелгаш дола кулг хьекхар цо.

— Эъ! Іа фу дувц?! — мухь техар дискаш долча макхах кулг тохаш ваьллача Мурада, шийна бе яьлла йоккха жІов, мамогга лостаяь, макхан рамах а тохаш. — Укх бригадан даь йов цІи а кІур а!..

— И-и-и-й! — аьлар, сов кхеравенна тоссавеннача, Увайса. — Хьа мала велар хІанз?!

— Фу де воал хьо, валла! Даьра со-м кхоссавалийтар Іа! — аьлар массахана кулгалхой гадоахаш волча Мажита.

— Шийн да ма вала цун! ВорхІлагІча сигален тІа хьо ца ваьккха, « аьлар Солса. — Дерригa а хувцалуш латта хьона, ва даьла гІод хьарчарг! Гласность я, хьона! ХІанз — мукъагІа адамашта тара верза, хьакамий Іажараш а ца лувцаш.

— Іажараш мара ца лувцаре-м фу дар? Іо-Іо мел ховчоа шийн кий кІал-м ехк царна Мажита, — аьлар Дауда.

— Тамаш а даьра яц! Цу духьа хІара шера курорте ухар Мажит ва. Хьо вахийтавий вІалла? — аьлар Солса.

— Сацийтал шоай даьсса тІурилг! —аьлар Мурада.

— Увайс, бригада хьагулъел пхи минута собрани е.

— Фу собрани ювц Іа? Балха хана ю из собрани? — цецвалара кеп оттайир Увайса.

— Къонах! Ер перестройак а ,яле ер гласность а яле, нах хьагулбел. Са къамаьл да нахага де.

— ХІама дергдац, Увайс. Митинг йоах цо-м, пхе минута-митинг, — аьлар Тухана новкъосташкахьа бІа а тосcаш. — Яьй! Мичад шо? Жи, хьагуллел! Мурад ва пачхьалкхен лоархІаме хоам бе ловш. Жи, жи, ха ма йоае!

Шо-шоаш деш хинна балхаш а дита, будкагахьа болабелар болхлой. Кхоачаш уж гулбала а кхелехьа Увайса аьлар:

— Лаллал хІанз хьай къамаьл! ЧІоагІа хьакъале а хургда хьона из. «Перестройка» аьнна хьахезача денз эгІадеш ма латтий шо-м.

— ЭгІабеш латт, Увайс, хьа мугІарера бараш, шоаш фу дергда ца ховш, сов кхерабенна. Іа фу ден, укхаза истол оттадайта Іа, председателаи секретараи Іоховша.

Цхьа борз я-кх хьо. Мурад? Укх минуте, — аьннача Тухана сихха дена хьаоттадир, шахматех ловзаш багІаш, шоашта хьалхашка льатта истол. Учетчика кахата пачка йиллар цу тІа. Ручка бе а белла, букъ беттача гІанда тІа Іохайра Тухан:

— Хьо ва, Тухан, председатель а секретарь а, — аьлар Солса. — Жи, довлал сихагІа. Духьал саг вий?

— Вац! — аьлар оазаша.

— Укх митинге дувцаргдола дош малагІа да вай, Мурад? — хьаьттар Тухана.

— Дош цаІ да, бригадир вола Увайс дІавоаккхалга.

— Іайха фу дувц хой хьона, жІале кІазилг?! — аьлар Мажита.

— Мажит! ХІанз — мукъагІа дита из хьай ялх—бІалгал, — аьлар Мурада.— Лаьтта мел вах пхьагалг хулчул, цкъа цІокъа-лом а хиле, вала а веле дІавала, — нах белабелар.

— Къонах! Хьо-м вац со бригадиралла оттаваьр? Хьо мераж Іо а ухаш, во тІанаргІа яр со укхаза бригадиралла воагІаш.

— Со вац, Увайс. Іа яхар а бакъ хинна хургда. Цхьабакъда, хьа бригадир хила бокъо яц, Увайс. Іа укх бригадана пайдана а долаш хьадеш дала хьакхелла хІама дац. МалагІча трактора, йол хьокхача машена ремонт яьй Іа? МалагІа кердадар хьайна дайзад хьона е тхона довзийтад Іа? Вий шуца укхо трактор е тІехьатесса культиватор, сеялка, нух тоадаь саг? — хьаьттар цо.

— Тоа-м укхо уж йовмала а ма юялара, тоаеш боахкарашта ,новкъарло еш, пхоргІа ца вийнна, — аьлар Солса.

— ДІахо: — аьлар Мурада, — ер перестройка беррига мехкаи халкъаи йола а йолаш, вайна йоацаш хилар малагІа бахьан да, Увайс? Жоп дал бригаданна.

— ХІана яц из?! Массарна санна, вайна а я перестройка! — аьлар Увайса.

— Мичай из?! Фуд Іа кердадаьккхар, хийцар, тоадаьр, эргадаьккхар? Мичай хьа хозрасчет? Хьанна тІаязду Іа, хІара дийнахьи-буси, тачанкаш санна, наьха гІулакхашта хехкийтача трактораша доагадеш мел дола доагор? Хьал-Іо хьажал иштта, — пІелг дІахьекхар цо, кашамашкара чурташ санна, сатийна латтача маьхерча техникагахьа. — БІаь эзар туман мах хинна мича Іа, малхо йотташ, догІо йошаеш латтача цу дІарча техника. Нийсса ах хІалак ма хиннайий из, хьаэца пайда боацаш. Кхо шу ма дий, Увайс, перестройка йолаенна. ДІауйлаел Іайха: сенна эш хьо укх бригаданна? Фуд Іа тхона а укх бригаданна а дала? Хьо бригадир волча хана укхаза перестройка а хургъяц е укхох бригала а хургъяц. ДІа а ваьле, дІагІо, Увайс, вайна юкъе хийрал а ца оттаеш. ХІаьта тхо, нах санна даха а къахьега а, оахош даьккхар тхоай дезала дизза чудахьа а дита. Тхона ховргда хьона кердадар лаха а, эшача вІаши гІо де а. Сов саг ва хьо укх бригаде, Увайс. Сов нах лелабу зама яц ер.

(Инстедоалар хургда.)

Декабрера хаоттам

Декабрь — Іаи хьалхара бутт. Цу бетта дукхагІча хана лоа улл. Цхьабакъда, каст-каста вайцига декабре укх тайпара а хул — къулбамалхбузехьара мух хьокх, ха талх. Ара догІеи лоаи вІашагІа а увш делх. Цхьайолча хана цу тайпара мух хьекхача йІоах луш а хул. Из бахьан долаш дар Грозне 1961 шера 4 декабре 18 градус йІовхал оттар.

ДукхагІча хана хаоттам хувцалуш хул, лоа дуллаш а тІаккха из дІадоалаш а хул бІарччача Іай. Малх хьежа денош декабре кІезига хул. хІаьта сердал а башха камаьрша телац малхо цу бетта. Малх горизонта гарга бода. Денош лоацлуш дІадолх ткъоалагІча числошка кхаччалца.

22 декабре 13 сахьати 30 миноти московски ханах яьлча вай лаьттан тІа эгара лоацагІа дола ди хул, цул тІехьагІа денош дІаьхдала долалу.

Дуккхача шерашкарча даннеша хьахьокх вай республике фегара температура юкъера лаьрхІача декабре 1,7 градус шелал йолаш а 22 миллиметр йоачан йолаш а хулилга.

СССР гидрометцентра сведенешка хьежача фегара юкъера температура хила тарлу дукххача шерашка юкъера лаьрхІача хиннар санна, хІаьта бетта хула йоачан дукххача шерашка юкъера лаьрхІача хинначоа гарга гІорташ.

Дика шийла хила тарлу 1—10 декабре, цу хана 4—6 градус шелал йолаш хила тарлу.

А. СЕРДЮКОВА,
йоккхагІа йола инженер-синоптик.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

6 ДЕКАБРЬ
ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш.
11.00, 15.30, 16.35 — «Кердадараш».
15.40 — «Спорти саги». «И мы под стол пешком ходили» яха И. Моисеевай фигурни катане берий школах йола передача.
16.15 — «Навруз» яхача документальни фильма премьера.
16.30 — «Оли Мустонен — пианист и композитор» яхача документальни фильма премьера. (Финлянди).
17.40 — «Экспедиция в XXI век» яха передача.
18.40, 23.20. — «Тахан дунен тІа».
18.55 — «Книжкен обществои» яха СССР—США телеконференци.
19.45 — «Воскресенье, половина седьмого» яха йиъ сери йолча художественни фильма премьра. 1-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Финлянде къаман цІей. Финлянде телевидене программа.
22.50 — «Единомышленники. Открытое сердце» яха хирургах Н. М. Амосовх дола документальни фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «В море твоя дорога» яха Іилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 10-гІа класс.
9.05 — Французский мотт. Іомабу 1-ра шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Информатикеи вычислительни техникеи лардаш. Графически редакторца болх бар.
10.35, 11.35 — Истори. 6-гІа класс. Жанна д'Арк.
11.05 — Французски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «Дальше — тишина» яха Моссовета цІерагІча Паччахьалкхен Академически театра фильм - спектакль.
14.35, 23.45 — «Кердадараш».
14.40 — Илли оал сахалински эрсий халкъа хоро.
17.40 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).
17.45 — «Непрофессионалы» яха документальни фильм.
18.05 — «Семейная педагогика» яха школьни реформа проблемаех йола передача.
18.35 — «Вайи вай городи» (нохчий меттала).
19.05 — «Нохч-ГІалгІайче».
19.20 — Баскетбол. Кубкаш йолчар кубок. МаІанах. 2-гІа тайм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Дицденна ваь ди».
20.15 — «Зелимханах фильм доаккхаргда».
20.45 — «ГІалай мехка». Телефильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 «Бывает же» яхача художественни фильма премьера. «Грузия-фильм».
22.55 — «Все звезды» яха киноконцерт.

7 ДЕКАБРЬ
КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 2-гІа 3-гІеи сереш.
11.00, 15.30, 16.55 — «Кердадараш».
15.40 — «Пятилетка: гІулакхаши нахи». «Всего три строки» яхача документальни фильма премьера.
16.10 — «Здравствуй, музыка!» яха передача.
17.00 — «Іилма: теори, эксперимент, практика».
17.30 — «Илли-88».
17.45 — «СССР — Северный полюс — Канада» яхача Дунен халкъашта юкъерча трансатлантически экспедицех долча документальни фильма премьера. 1-ра фильм — «К полюсу».
18.45, 23.00 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Дакъа лоаца нах». «О семейном детском доме» яха передача.
19.45 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 2-гІа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Будем здоровы, Лэрри» яха американски иллиархочун Л. Лонга кхолламах йола передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Ермаковы лебеди» яха Іилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 8-гІа класс.
9.05 — Немецки мотт. Іомабу І-ра шу.
10.05 — Эрсий къамаьл.
10.35, 11.35 — Истори. 9-гІа класс. Москве хинна декабрьски вооруженни восстани.
11.05 — Немецки мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «Городаши шераши». «Город на Самарской Луке» яхеи, «Свердловск. Будни и праздники» яхеи, «Новосибирск» яхеи документальни фильмаш.
13.15 — Советско - американски кагирхой симфонически оркестра концерт.
14.15, 22.50 — «Кердадараш».
14.20 — «Трест, который лопнул» яха телефильм. 1-ра сери.
18.00 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
18.05 — «Испытание хозрасчетом» яха документальни фильм.
18.20 — «Орга» альманаха оагІош тІа гІолла (нохчий меттала).
18.30 — «Нохчий мотт Іомабу вай». 4-гІа передача.
19.00 — «Нохч-ГІалгІайче».
19.15 — «И люди поверили» яхача документальни фильма премьера.
19.35 — «Звучащие строки» яха 29 октябре хинна передача юхагойтар. Поэта С. Чахкиева стихаех яздаь иллеш (гІалгІай меттала).
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.25 — «Юртарча клубера сайре» (нохчий меттала).
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Поэзии принадлежу» яха СССР Паччахьалкхен преме — лауреатах, поэтах М. К. Луконинах дола документальни фильм.

8 ДЕКАБРЬ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 3-гІеи 4-гІеи сереш
10.55, 15.30, 16.50 — «Кердадараш».
15.45 — «После праздника» яхача документальни фильма премьера.
16.15 — «Музыкальни сокровишница». А. Хачатурян. Ре минор оркестрацарча скрипкана лаьрхІа дола концерт.
16.55 — «...16 шу даланзеи бокхагІеи».
17.45 — Мультфильм.
17.55 — «СССР — Северный полюс — Канада» яхача Дунен халкъашта юкъерча трансарктически экспедицех долча документальни фильма премьера. 2-гІа фильм — «Вниз по меридиану».
18.45, — 23.25 — «Тахан дунен тІа».
19.05. — «Демократи Іомаеш». Медицински радиологе НИИ парткома балхах. (Калужски области Обнинск яха город).
19.35 — «Мы с Шерлоком Холмсом» яхача мультфильма премьера.
19.45 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 3-гІа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Останкина Концертни студе кинорежиссераца С. Ростоцкийца вІашагІкхетар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Хождения Ерофея Хабарова» яха Іилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гІа класс.
8.55 — «Без страха и упрека» яха. К. Маркса дика доттагІа хинначa эрсий революционер - народника Г. А. Лопатина вахарахи цо лелабаьча балхахи дола Іилма-довзийтара фильм.
9.05 — Испански мотт. Іомабу 1-ра шу.
9.55 — «Хозрасчет и экология» яха Іилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Биологи. Ч. Дарвин, искусственни отбор.
10.35, 11.35 — Биологи. 7-гІа класс.
11.05 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.05 — «Осенняя история» яха художественни фильм. 1-ра сери.
13.15 — «Взрослые дети» яха передача. «С точки зрения пап» яхеи. «Нас встречает детский сад» яхеи. «Ворон» яхеи документальни фильмаш.
13.55, 23.00 — «Кердадараш».
14.00 — «Трест, который лопнул» яха телефильм. 2-гІа сери.
17.25 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).
17.30 — «Анна Ахматова. Листки из дневника» яха документальни фильм.
18.00 — «Перестройка — хано дІадехар». Къамаьл дувц XX областной партконференце делегаташа.
18.40 — «Вай юкъара цІа».
19.20 — «Нохч-ГІалгІайче».
19.35 — Фильм-реклама.
19.40 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Как гномики не попробовали варенья» яха мультфильм (ЧССР).
19.55 — Баскетбол. Европейски чемпионий кубок. МаІанах. ЦСКА — «Скаволини» (Итали).
20.40 — Горно - Бадахшански автономни области «Лалибадахшан» яхача ансамбла концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Осенняя история» яха художественни фильм. 1-ра сери.
23.05 — Гитариста Лео Брауэра концерт. (Куба).

9 ДЕКАБРЬ
ПІАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Воскресенье. половина седьмого» яха художественни фильм. 4-гІа сери.
9.40 — Яиш локх арфай квартето.
10.00 — Саг. Лаьтта. Вселени.
11.00, 15.30, 16.40 — «Кердадараш».
15.45 — Грузински телевиденe программа.
16.45 — «ХІана. сендухьа?».
17.15 — «Илли 88».
17.25 — Объектив.
18.00 — «Прогресс. Информаци. Реклама».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.05 — «Метаморфоза» яхеи «Старый дом» яхеи «Союзмультфильм» студе мультфильмаш.
19.20 — «Гавана ждет нас» яха музыкальни фильм.
19.50 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 4-гІа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Тот уголок земли». А. С. Пушкина дІаяздаь халкъа иллеш.
23.00 — «Взгляд» яха передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Андрей Тимофеевич Болотов, или Письма из XVIII века» яха Іилма — довзийтара фильм.
8.35, 9.40 — М. Ю. Лермонтов. «Бородино». 4 класс.
9.00 — Английски мотт. «Іомабу 1-ра шу».
9.30 — «Зима сибирская» яха Іилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи. Седкъий.
10.35, 11.35 — Вайна гонахьара дуне. 1-ра класс. Школеи са новкъостийи.
10.55 — «Светильники Эрмитажа» яха Іилма - довзийтара фильм.
11.05 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
11.55 — «Осенняя история» яха художественни фильм. 2-гІа сери.
13.25 — «Спорта арена». «Наедине с высотой» яхеи «Чемоданчик» яхеи документальни фильмаш.
13.55 — Яиш локх СССР Паччахьалкхен академически Донкхача театра скрипачий ансамбла.
14.20 — «Трест. который лопнул» яха телефильм. 3-гІа сери.
17.20 — «Высокие горы» яха ЧИАССР халкъа артиста У. Димаева 80 шу дизара хетаяь передача (нохчий меттала). (24 октябре хиннар юхагойтар).
18.30 — «Дом, где живут сказки». Республикански тений театра 50 шу дузаш (нохчий меттала).
19.00 — Грозный — Херсон телемост.
20.35 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа. XX областной партконференцера репортаж.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Перестройка прожектор».
21.50 — «Осенняя история» яха художественни фильм. 2-гІа сери.

10 ДЕКАБРЬ
ШОАТТА

6.30 — 120 минот.
8.30 — «ХІана, сендухьа?».
9.00 — «Хьасташ».
9.30 — Кхерам боацаш дІахьа лелар.
10.00 — МГФ Академически симфонически оркестра концерт. Дирижераш — Лорен Лейтон Смит (США). Д. Китаенко (СССР).
11.00 — Макеевски городской партийни организаце дола къамаьл.
12.15 — Калмыцки АССР иллеи халхареи Паччахьалкхен «Тюльпан» яхача ансамбла концерт.
13.00 — «Социализма мехкашка».
13.30 — «Массаненен хІараненей». «Дом на побережной» яха, наха баха фусамаш ца хилара Архангельскерча социальни проблемаех йола передача.
14.00 — Паччахьалкхен Центральни концертни зале хинна искусствай мастерий концерт.
16.45 — «Гуш дар — теша хала дар».
17.45 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Чингиз Айтматов» яхача документальни фильма премьера.
19.40 — «Материнское поле» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Влюбчивая ворона» яхачеи «Пауза» яхачеи бокххийчарна долча мультфильмай премьера.
22.10 — «После конкурса» яха «Юрмала-88» яхача конкурса лауреатийи дипломантийи концерт.
23.30 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Студе бовзийт... Клаус Мюллерца хинна вІашагІкхетараш. Хьалхара вІашагІкхетар.
9.00 — Телевизионни театральни абонемент. Вл. Маяковске театр. 1-реи 2-гІеи передачаш.
11.15 — «УнахцІено».
12.05 — Хьайбай дунен тІа.
13.05 — Новатораши консерватораши.
13.55 — Массанена йола педагогика. ШоллагІа курс. 9-гІа передача.
14.10 — Сага институт. Меттахи, къамаьлахи, общенехи.
15.15 — «Спортивни вахар» (нохчий меттала).
15.40 — «Время ожиданий» яха М. Ю. Лермонтова цІерагІча театра 50 шу дизара хетаяь передача.
16.30 — «Илли оал А. Далхадова». Концерт.
16.50 — «Слагаемые крушения» яха машиннаькъа транспорта аварий бахьанех йола передача.
17.40 — «Приключения поросенка Фунтика» яха мультфильм.
18.20 — «Секрет великого рассказчика» яха, субтитраш йола художественни фильм (ЧССР).
19.30 — Фильмаш — Свердловске хиннача кинофестивала призераш. «Тот, кто с песней...».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Китайски ловзоргий выставка». 1-ра дакъа.
20.15 — Документальни фильм.
20.35 — Информационни программа. XX областной партконференцера репортаж.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Странная женщина» яха художественни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш. Перерыве (23.05) — «Кердадараш».

11 ДЕКАБРЬ
КІИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 23.10 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Петя и Красная шапочка» яха мультфильм.
9.20 — Будильник.
10.00 — «Служу Советскому Союзу!» яха передача.
11.00 — «Іуйрийнара почта».
11.30 — «Экрана мастераш». Кинорежиссер В. Тубов.
12.25 — «Я люблю тебя, жизнь» яха фотоконкурс.
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — Юртара сахьат.
14.00 — «УнахцІено».
14.45 — «Я — ваш родственник» яха бераштa дола фильм.
15.50 — Мультфильм.
16.00 — Останкина концертни студе СССР халкъа хьехархочунца Латвийски ССР № 52 йолча ПТУ директорца Э. В. Кидеца хинна вІашагІкхетар.
17.30 — «Дунен тІа йоккхагІа йола музей». Лувр. 8-гІа сери — «Чиквеченто и Франциск 1-й».
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Илли-88».
18.55 — Эггара хьалха ЦТ экрана тІа. «Преступление на корабле» яха художественни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш (Куба).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Незабываемые мелодии» яха передача. Илли оал М. Магомаева.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — «Вай беш». Телезрителий письмошта дола жоп.
8.50 — «Звездочка» яха дешархошта дола Іилма - довзийтара журнал.
9.35 — Портреташ. Сурков Василий.
10.45 — Экономически дешара лардаш. «Агро» тележурнал.
11.15 — «Дунен гонахьа» яха киноальманах.
12.20 — ГІорбаьннача наьха вахар. ХІанзара кристаллографе основоположник Е. С. Федоров.
12.40 — ЦІагІара академи.
13.10 — Массанена йола педагогика. ШоллагІа курс. 10-гІа передача.
13.25 — Эрсий культурах йола беседаш. 1-ра цикл.
14.00 — «До и после полуночи» яха 26 ноябре хина передача юхагойтар.
15.55 — «Гаьнареи юххереи илли». Г. Пономаренко иллеш.
16.30 — Кинопанорама.
18.00 — Телевизионни музыкальни абонемент. И.-С. Бах. Си минор месса».
19.05 — Мультфильм.
19.20 — Фильмаш — Свердловске хиннача кинофестивала призераш. «Мария».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Китайски ловзоргий выставка». 2-гІа часть.
20.15 — «Сибирь на экране» яха киножурнал.
20.25 — Гандбол. Европейски чемпионий кубок. Финала 1/8. МаІанах. СКА (Минск)— «Металопластика» (Югослави).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Я тебя ненавижу» яха художественни фильм.
22.55 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

6 ДЕКАБРЬ, ШИНАРА

7.45 — 8.00 — «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Илли оал Далхадов Апте.
9.15 — «Яайха йий шун цІагІа?» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гІалгІай меттала).
9.50 — 10.00 — Дуне цхьан кІирагІа (нохчий меттала).
15.15 — 15.45 — Концерт.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дицлургдоаца вІашагІкхетараш. Вай мехка исторецара.
16.16 — 17.00 — Хьалхалаттача коллектива сурт. Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

7 ДЕКАБРЬ, КХАЬРА

7.45 — 8.00 — Сага фактори производства эффективности (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Илли оал Р. Даудова.
11.15 — Халкъа тІахьожам болх беш ба (гІалгІай меттала).
11.30 — 12.00 — «Вай доттагІа Іалам» яха радиожурнал.
15.15 — 15.45 — «От истоков до наших дней» яха передача.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гІалгІай меттала).
16.15 — 17.00 — «Нохч-ГІалгІай поэзи музыке» яхача циклера передача.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

8 ДЕКАБРЬ, ЕРА

7.45 — «Ускорение с торможением» яха передача.
7.57 — 8.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Концерт.
11.15 — «Патриот» (нохчий меттала).
11.30 — Соцкультбыта объекташта — цахаддаш терко (нохчий меттала).
11.30 — Соцкультбыта объекташта — цахаддаш терко (нохчий меттала).
11.45 — 12.00 — «Болхлочун уйла».
15.15 — 15.30 — Юртбоахама техника тоаеш латт (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Къамаьл ду районни радиос. Советски районера передача.
16.16 — 17.00 — Шоана, юртбоахаме хьалхалаттараш. Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

9 ДЕКАБРЬ, ПІАЬРАСКА

17.45 — 8.00 — Коммунист— лакха цІи (гІалгІай меттала). Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — XX областной партконференце делегаташта лаьрхІа дола концерт.
11.15 — Къахьегам вІаштІехьбаккхара керда формаш: проблемаши сужденеши (нохчий меттала).
11.30 — «Вахара хьисап — советский» (нохчий меттала).
11.50 — 12.00 — Музыка.
15.15 — 15.30 — Перестройка публициста бІаргашца (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Дикал — предприяте кизга (гІалгІай меттала).
17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
17.46 — Юртара вахар.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 19.00 — XX областной партконференце делегаташта лаьрхІа долча концерта дІахододар.

10 ДЕКАБРЬ, ШОАТТА

7.35 — Коммуниста лакха дехкар (нохчий меттала).
7.50 — Передачай программа.
7.55 — 8.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Юртара вахар (нохчий меттала).
10.40 — Вай низ — доттагІалца (гІалгІай меттала).
11.00 — «Школьни глобус».
11.30. — 12.00 — Лаьттана тешшаме хилар.
12.30 — Сатирически микрофон (гІалгІай меттала).
12.50 — 13.00 — Реклама.
15.15 — Перестройкан практика: проблемаши, предложенеши, решеши.
16.00 — Боахама расчет — ускорене стимул.
16.15 — 17.00 — «Кавказа Іуйренаш» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почти».

11 ДЕКАБРЬ, КІИРАНДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.15 — 9.00 — «Примите поздравления» яха передача.
11.20 — 12.00 — Кіиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — Вай город — вай цІа (гІалгІай меттала).
16.00 — Литературни Нохч-ГІалгІайче.
16.30 — «Къона тІехье» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 — Вай мехка халкъий ашараш.
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагІал долчарна» яха концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66. 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувлшинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02360. «Грозненский рабочий», издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3932.